

Anna-Kaisa Häkklä
Mirva Karhu

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2022

LASTEN AJATUKSIA LAPSIRIKAS- TOIMINNASTA JA HYVINVOINNISTA

Lapsirikas-toiminnan vaikuttavuus lasten näkökulmasta

TIIVISTELMÄ

Anna-Kaisa Häkkinen ja Mirva Karhu
Lasten ajatuksia Lapsirikas-toiminnasta ja hyvinvoinnista
Sivut 43 ja liitteet 2
Kevät, 2022
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lasten kokemuksia Lapsirikas-toiminnasta ja heidän ajatuksiaan hyvinvoinnista. Tavoitteena oli saada tietoa Lapsirikas-toiminnan vaikuttavuudesta ja lasten hyvinvoinnista lasten näkökulmasta sekä lisätä lasten osallisuutta tuomalla heidän äänensä kuuluviin, sillä lapsilla on oikeus olla mukana vaikuttamassa ja tulla kuulluksi. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Auta Lasta ry:n hallinnoiman Lapsirikas-toiminnan kanssa, jonka tavoitteena on lisätä perheiden hyvinvointia ja arjen sujuvuutta sekä ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä tai niiden syvenemistä.

Opinnäytetyö tehtiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin teemahaastattelujen avulla. Haastattelimme viittä 7–10-vuotiasta Lapsirikas-toiminnassa mukana ollutta lasta kesällä 2021. Haastattelujen tukena käytettiin Suomen Vanhempainliiton Epeli-kehittämishankkeessa kehitettyjä KESY-kortteja, joiden tarkoituksena on tukea lapsinäkökulmaista kommunikaatiota. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Tulosten perusteella Lapsirikas-toiminta oli vaikuttavaa myös lasten näkökulmasta. Lapsilla oli positiivinen kokemus Lapsirikas-toiminnasta ja sen työntekijöistä, ja heistä oli tärkeää, että heidän perheillään oli tarvittaessa mahdollisuus saada apua heidän arkeensa. Lapsirikas-toiminta näyttäytyi lapsille konkreettisesti mukavana toimintana työntekijöiden kanssa ja vanhempien auttamisena kodin askareissa. Tulosten perusteella tärkeintä lasten hyvinvoinnin kannalta oli turvallinen arki, joka muodostui perheestä ja kodista, kavereista, koulusta, mukavasta tekemisestä, liikunnasta ja harrastuksista sekä säännöllisistä rytmeistä ja rutineista.

Asiasanat: Hyvinvointi, lapsi, lapsiperhe, oikeudet, osallisuus, varhainen tuki

ABSTRACT

Anna-Kaisa Häkkinen & Mirva Karhu
Children's thoughts about Lapsirikas-toiminta and welfare
43 Pages and 2 appendices
Spring, 2022
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor's Degree in Social Services, Diaconal Work
Bachelor of Social Services, Deacon

The purpose of the thesis was to find out about children's experiences of Lapsirikas-toiminta and their thoughts about their well-being. The aim was to obtain information on the effectiveness of Lapsirikas-toiminta and the well-being of children from the children's point of view, and to increase the inclusion of children by bringing their voices to be heard, since children have the right to be heard and to affect their own matters. The thesis was carried out in cooperation with the Lapsirikas-toiminta managed by Auta Lasta ry, which aims to increase the well-being of families and the smoothness of everyday life and to prevent problems from arising or deepening them.

The thesis was made as a qualitative study and the material was collected through themed interviews. In the summer of 2021, we interviewed five children aged 7–10 who had participated in Lapsirikas-toiminta. KESY-cards were used in the interviews to support child-oriented communication. KESY-cards were developed in the Epeli development project of the Finnish Parents' Association. The data was analysed using data-driven content analysis.

Based on the results, Lapsirikas-toiminta was also effective from the children's point of view. The children had a positive experience of Lapsirikas-toiminta and of its employees, and they felt it was important that their families had access to help for everyday life if needed. Children saw Lapsirikas-toiminta as a concrete and fun activity with employees and helping their parents with home chores. Based on the results, the most important thing for children's well-being was a safe everyday life consisting of family and home, friends, school, pleasant activities, exercise and hobbies, as well as regular rhythms and routines.

Keywords: well-being, child, family with children, rights, inclusion, early support

SISÄLLYS

JOHDANTO	4
1 LAPSEN ELÄMÄN PERUSPILARIT	6
1.1 Lasten oikeudet ja osallisuus	6
1.2 Varhainen tuki lapsiperheille	8
1.3 Lasten hyvinvointi	12
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	14
3 TYÖELÄMÄKUMPPANIT JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖ	15
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	17
4.1 Laadullinen tutkimus	17
4.2 Aineistonkeruu	18
4.3 Lapsen haastattelu	20
4.4 Aineistonanalyysi	22
5 TUTKIMUSTULOKSET	25
5.1 Lasten kokemuksia Lapsirikas-toiminnasta	25
5.2 Lasten ajatuksia hyvinvoinnista	27
6 EETTISYYS	31
7 LUOTETTAVUUS	34
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	35
LÄHTEET	38
Liite 1. Saatekirje	44
Liite 2. Haastattelukysymykset	45

JOHDANTO

Kun halutaan saada lapsia koskevaa tietoa, on kysyttävä lapsilta itseltään. Ainoastaan lapsen oman ajattelun ja toiminnan kautta voidaan hahmottaa lapsen todellisuutta. Kyrönlampi-Kyllönen (2010, s. 24–25) kirjoittaa, että lapsuustutkimuksessa on alettu vasta 1990-luvulla ajattelemaan lapsia pätevinä tiedontuottajina, aiempien tutkimusten ollessa hyvin aikuislähtöisiä. Lapset on mielletty kehittymättömiksi ja osaamattomiksi, ja siten pidetty tutkimuksen kannalta epäluotettavina, minkä vuoksi on käännytty enemmän heidän vanhempiensa tai muiden aikuisten puoleen. Nykyinen lapsitutkimus on kuitenkin osoittanut, että lapset ovat yhtä päteviä tiedontuottajia kuin aikuisetkin.

Selvitimme opinnäytetyössämme lasten kokemuksia Lapsirikas-toiminnasta sekä heidän ajatuksiaan hyvinvoinnista. Tavoitteena oli tutkia Lapsirikas-toiminnan vaikuttavuutta ja saada tietoa lasten hyvinvoinnista lasten näkökulmasta sekä lisätä lasten osallisuutta tuomalla heidän ääntään kuuluviin. Suoritimme keväällä 2020 harjoittelun Lapsirikas-toiminnassa, jonka aikana teimme vaikuttavuuskyselyn toiminnassa mukana olleiden perheiden vanhemmille. Vastausten perusteella toiminta lisäsi vanhempien arjessa jaksamista ja hyvinvointia. Vanhemmat pitivät tärkeänä nimenomaan kotiin saatavaa konkreettista käytännön apua. Käytännön avulla tarkoitamme lastenhoitoapua, vanhemman tukemista keskustelemalla ja kuuntelemalla, sekä pienten kotitöiden tekemistä. Toiminnan vaikuttavuutta on mitattu säännöllisesti erilaisin kyselyin, mutta kaikki kyselyt on tähän asti osoitettu ainoastaan vanhemmille. Toiminnan piirissä havahduttiin lasten näkökulman ja äänen puuttumiseen, mistä syntyi tarve opinnäytetyöllemme.

Lapsirikas-toiminta tarjoaa maksutonta konkreettista arjen apua erityisesti monilapsisten perheiden tukemiseksi. Käyntejä perheissä tekevät pääsääntöisesti koulutetut vapaaehtoiset ja työharjoitteluaan suorittavat sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijat. Lapsirikas-toimintaa hallinnoi lastensuojeluyhdistys Auta Lasta ry. Toiminta alkoi hankkeena vuonna 2016 Oulun kaupungin ja Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän alueella. Vuonna 2020 hanke muuttui toiminnaksi sen

saatua pysyväisluonteisen rahoituksen. Toiminnan tavoitteena on lisätä perheiden hyvinvointia ja arjen sujuvuutta, ennaltaehkäistä ongelmia tai niiden syvenemistä, sekä turvata lasten kehitystä ja kasvua.

Opinnäytetyötämme varten haastattelimme viittä kouluikäistä lasta, joiden perheet ovat saaneet apua Lapsirikas-toiminnasta. Haastatteluissa hyödynsimme KESY-kortteja, joiden tarkoituksena on tukea lapsinäkökulmaista kommunikaatiota. KESY-kortit on kehitetty Suomen Vanhempainliiton EPeLI-kehittämishankkeessa (2016–2018).

1 LAPSEN ELÄMÄN PERUSPILARIT

1.1 Lasten oikeudet ja osallisuus

Länsimainen käsitys lapsista ja lasten kasvatuksesta on muuttunut viimeisen sadan vuoden aikana ja lapsuus on tunnustettu tärkeänä ja erityisenä elämänvaiheena. Lasten oikeudet on tunnustettu 2.9.1990 laaditussa kansainvälisessä YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. Suomessa sopimus astui voimaan 1991. Lapsen etu on otettava huomioon sekä kunnallisessa että valtakunnallisessa päätöksenteossa kaikilla hallinnollisilla tasoilla, minkä myös perustuslakimme takaa. YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksen ja Suomen perustuslain lapsen oikeuksia koskevilla säännöksillä pyritään parantamaan lasten asemaa yhteiskunnassamme. Lasten osallistumisen mahdollisuutta on haluttu lisätä viime vuosina yhteiskunnan eri tasoilla, mutta käytännössä lapsen kuuleminen häntä koskevissa asioissa ei kuitenkaan toteudu kovin usein. Kun tehdään perheitä koskevia tai yhteiskunnallisia ratkaisuja, jää lapsen näkökulma usein pimentoon. Myös lapsen elämään liittyviä tutkimuksia tehdään usein aikuisten näkökulmasta, vaikka viime vuosina myös lasten ajatuksiin ja kokemuksiin perustuvat tutkimukset ovat lisääntyneet. (Aula, 2011, s. 24–29; Kyrönlampi-Kyllönen, 2010, s. 22–26; Tuukkanen, 2020, s. 14.) Lapsiasiavaltuutetun vuosikirjassa 2020 todetaan, ettei lasten oikeus tulla kuulluksi käytännössä toteudu riittävästi. Tämän vuoksi keskeisiä kehitettäviä asioita on lisätä lasten tietoisuutta heidän oikeuksiinsa ja käytettävissä olevista oikeusturvakeinoista sekä kerätä palautetta suoraan lapsilta itseltään. (Lapsiasiavaltuutettu, 2020, s. 25.)

Suomessa jokaiselle ihmiselle kuuluvat perusoikeudet, jotka määritellään perustuslaissa (731/1999). Näihin perusoikeuksiin kuuluvat esimerkiksi yhdenvertaisuus, sananvapaus, oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin sekä oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Perusoikeudet kuuluvat myös lapsille, ellei laissa ole toisin säädetty. Tästä esimerkkinä vaalioikeudet, jotka koskevat vain yli 18-vuotiaita. Vaikka Suomen perustuslaissa ei määritellä lapsen käsitettä, on lähtökohtana ollut, että lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä. Perustuslain 6.3 §:ssä säädetään, että ”lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä,

ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastavasti”. Tämä pykälä edellyttää sitä, että lapsen mielipide tulee selvittää ja hänellä on oikeus tulla kuulluksi. (Nieminen, 2010, s. 25–28; L 731/1999 6.3 §.)

Perustuslain lisäksi YK:n lapsen oikeuksien sopimus määrittelee lasten oikeuksista Suomessa. YK:n sopimuksen tärkeimpänä tavoitteena on turvata jokaiselle lapselle turvallinen kasvuympäristö sekä perusedellytykset elämälle. Lisäksi sopimus turvaa lapsen oikeuden erityiseen hoivaan ja suojeluun sekä vaikuttamisen ja osallistumisen häneen liittyviin asioihin. Sopimus kattaa lapsen elämän sekä kotona että kodin ulkopuolella esimerkiksi päiväkodeissa ja kouluissa. Sopimus velvoittaaakin, että lapsille turvataan asianmukainen terveydenhuolto, koulutus sekä hoiva ja huolenpito. Myös lapsille ja perheille tarkoitettujen palveluiden tulee olla riittäviä. Lapsen oikeuksien sopimuksessa keskeistä sisältöä ovat lapsen edun huomioiminen, syrjimättömyys, lapsen näkemyksen kunnioittaminen asioissa, jotka koskevat häntä sekä oikeus elämään ja kehittymiseen. Sopimuksen taustalla on periaate, että jokaiselle lapselle varmistetaan mahdollisuus olla lapsi. Suomen perustuslain ja YK:n lasten oikeuksien sopimusten ohella lasten osallisuuden puolta on ajanut lapsipolitiikka, joka nostaa lasta keskiöön häneen vaikuttavissa asioissa. (Y 60/1991; Lapsiasiavaltuutettu, 2014, s. 15–17; Suomen YK-liitto, i.a.; Kyrönlampi-Kylmänen, 2010, s. 27–31; Unicef, i.a.; Kouvonen, 2011, s. 212–213.)

Kehittyvälle lapselle osallisuuden ja toimijuuden kokemukset ovat erityisen tärkeitä. Luovuus ja persoonallisuus kypsyvät eniten kahden ensimmäisen vuosikymmenen aikana ja tärkeintä niiden kehittymiselle ovat kokemukset osallisuudesta. Osallisuus lisää lapsen myönteistä minäkuva ja itsetuntemusta. Osallisuuden kokemukset ehkäisevät lisäksi lasten psyykkistä pahoinvointia ja masennusta tukien siten heidän mielenterveyttään. Osallisuus syntyy vaikuttamisen mahdollisuuden kokemuksesta, mikä tuo elämään mielekkyyttä ja toivoa. Omien vanhempiansa lisäksi lapset tarvitsevat myös muilta aikuisilta arvostusta, huomiota sekä mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa. Lasten on saatava osallistua arvostettuina vuorovaikutuskumppaneina. On kuitenkin muistettava, että osallistumisen ja vaikuttamisen on aina oltava lapselle vapaaehtoista. (Aula, 2011, s. 29; Mäkelä, 2011, s. 14, 22–23; Liukkonen ym., 2019, s. 91.)

Lapsen osallisuuden mahdollistamisesta on hyötyä paitsi lapsille itselleen, myös laajemmin yhteiskunnalle, sillä mahdollistamalla lasten osallisuus vahvistetaan lasten itsetuntoa samalla kun yhteiskunta tulee tiedostavammaksi lasten oikeuksista. Usein lapset haluavat olla osallisia heitä koskevissa asioissa oman ikätasonsa mukaisesti. Osallisuus vahvistaa heidän hyvinvointiaan ja parantaa esimerkiksi kriittistä ajattelukykyä. Kun lasten näkemyksiä ja kokemuksia selvitetään, lapset saavat kokea olevansa arvokkaita. Lasten äänen kuuleminen ja heidän osallisuutensa mahdollistaminen hyödyttää myös yhteiskuntaa, sillä siten lasten kokemuksista saadaan tärkeää tietoa ja aikuiset pystyvät tekemään parempia päätöksiä. Arvostamalla lasten osallistumista ja ääntä voidaan lapset saada kokemaan, että he ovat osa tätä yhteiskuntaa. (Jansen Van Rensburg & Jansen Van Rensburg, 2020, s. 3–7; Aula, 2011, s. 36–37; Tuukkanen, 2020, s. 15–16.)

Lasten, nuorten ja perheiden palveluja kehitettäessä on selvitettävä myös lasten näkemyksiä, jotka voivat olla erilaisia kuin vanhempien tai työntekijöiden. Lasten edun mukainen palvelujen kehittäminen tarkoittaa lasten omien kokemusten ja tarpeiden huomioon ottamista, joista voidaan saada tietoa vain kysymällä suoraan lapsilta itseltään. Jokaisen lapsen kokemus omasta arjestaan on aina henkilökohtainen ja ainutlaatuinen, eikä lasten tärkeinä pitämiä asioita tulisi koskaan vähätellä, vaikka ne voivatkin tuntua aikuisista pieniltä. Arvostamalla lapselta saatua tietoa, lapsi saa kokemuksen osallisuudesta ja nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta. (Aula, 2011, s. 33–35; Poikolainen, 2014, s. 3–4.)

1.2 Varhainen tuki lapsiperheille

Vaikka ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta ja hyvinvoinnista onkin vanhemmilla, tulee kuntien varmistaa, että perheet saavat tarvitsemaansa tukea ja apua kuntien järjestämistä tai ostamista palveluista. Näiden kunnan tarjoamien palveluiden lisäksi perheiden tukena toimii monia yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoita, kuten esimerkiksi erilaisia järjestöjä. Varhaisen tuen palveluilla pyritään edistämään lapsen ja koko perheen hyvinvointia sekä ehkäisemään ja korjaamaan ongelmia. Varhaisen tuen päätavoitteena on varmistaa lapsen suotuisa

kasvu ja kehitys sekä vahvistaa lapsen ja perheen voimavaroja, terveyttä ja arkea. Onnistunut ja sujuva arki on lapsen kehityksen kannalta tärkeässä roolissa ja tukemalla lapsen arjesta vastaavia aikuisia voidaan vahvistaa lapsen kehitystä. Perheiden kotiin saama tuki nähdään usein toimivana, sillä silloin toiminta tapahtuu lapsen ja perheen arjessa, tutussa ympäristössä. (Mäkelä, 2013, s. 19–22; Perälä ym., 2011, s. 17–18.) Ehkäisevillä, varhaisen tuen palveluilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi yhteisöllistä toimintaa, kuten erilaisia kerhoja ja muuta vapaa-ajan toimintaa, arjen tukea, eli esimerkiksi siivouspalvelua, universaaleja palveluja kuten lastenneuvolaa sekä kohdennettua tukea, joka voi olla esimerkiksi perhetyötä. (Halme & Perälä, 2014, s. 216–218.)

Lapsiperheiden varhaisessa tukemisessa tärkeässä roolissa ovat myös seurakunnat. Seurakunnat tarjoavat lapsiperheille ennaltaehkäisevää, maksutonta matalankynnyksen tukea tarjoamalla esimerkiksi perheneuvontaa, erilaisia perhekerhoja, tapahtumia, leirejä sekä varhaiskasvatusta. Seurakuntien varhaiskasvatus ja perhetyö tavoittavat vuosittain suuren määrän lapsiperheitä. Vuonna 2014 päiväkerhotoimintaan osallistui yli 40 000 lasta, pyhäkouluihin, aamu- ja iltapäiväkerhoihin yhteensä noin 30 000 lasta ja käyntikertoja perhekerhoihin tilastoitiin reilu miljoona. Perhekerhoihin vanhemmat ja lapset osallistuvat yhdessä. Kerhot tarjoavat mielekästä tekemistä, seuraa ja vertaistukea. Perhekerhot järjestetään usein päivisin, mutta jossain seurakunnissa kerhoja järjestetään myös iltaisin. Perhekerhojen sisältöä voidaan myös painottaa esimerkiksi niin, että kerho on tarkoitettu ensi kertaa vanhemmiksi tulleille, yksinhuoltajille tai pienten vauvojen perheille. Viimevuosina toimintaa ja kerhoja on kehitetty yhä moninaisimmissa tilanteissa elävien perheiden tavoittamiseksi. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-a; Valtonen, 2016, s. 25–27; Valtonen & Sutinen, 2016, s. 15–16.)

Kirkon varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja kasvua. Ajattelussa korostuu lasten näkeminen ”seurakunnan aarteina ja siunauksina”. Varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot tarjoavat luontevan mahdollisuuden vanhemmuuden tukemiselle ja pikkulapsiperheiden kohtaamiselle. Kristillisen kasvatuksen lisäksi kirkon kasvatustyössä on myös diakoninen ja sosiaalipedagoginen ulottuvuus, jotka painottuvat eri aikoina eri tavoin. Esimerkiksi 1990-luvun laman aikana kehitettiin kaakaopyhäkoulut, joissa lapsille tarjottiin

myös välipalaa. Kirkon varhaiskasvatuksessa sitoudutaan yleisiin pedagogisiin periaatteisiin ja yhteistyötä tehdään sosiaali-, terveys- ja opetustoimen sekä erilaisten järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Kirkko tarjoaa perheille lisäksi perheneuvontaa, jossa on mahdollista saada keskusteluapua perheen ja parisuhteen vaikeuksissa sekä ongelmakohtissa. (Valtonen, 2016, s. 24–25; Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-b; Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-c.)

Lapsia ja perheitä tulisi tukea jo varhaisessa vaiheessa, sillä syrjäytyminen ja hyvinvointierot juontavat juurensa usein jo ihmisen varhaisimpiin elämänvaiheisiin. Ne lapset, joiden omat mahdollisuudet ja resurssit ovat heikommat kuin muiden jo alusta alkaen, esimerkiksi vanhempien ongelmien vuoksi, ovat suurimmassa syrjäytymisvaarassa. Ylisukupolvinen huono-osaisuus on laaja ja monisyinen ongelma Suomessa yhä tänä päivänä. Lapsuuden perheen tilanteet ja olosuhteet vaikuttavat monella tapaa aikuisuuden hyvinvointiin ja elämään. Lapsuudenkodin tapahtumat muokkaavat esimerkiksi lapsen persoonallisuuden kehitystä. Kuormittavat ja negatiiviset kokemukset ovat yhteydessä myöhempään pessimistisyyteen ja neuroottiseen persoonallisuuteen. Ne ovat yhteydessä myös aikuisiän somaattiseen ja psyykkiseen sairastuvuuteen, riskikäyttäytymiseen, alempaan koulutukseen, huonoon unen laatuun sekä suurempaan riskiin työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen. Lasten vanhempien terveys, voimavarat ja taloudellinen tilanne vaikuttavat suuresti siihen, kuinka paljon lapsen elämässä on kehitystä ja terveyttä suojaavia ja uhkaavia tekijöitä. (Koskenvuo, 2010, s. 301–312; Paananen & Gissler, 2014, s. 208; Lapsiasiavaltuutettu, 2014, s. 6.)

Ennaltaehkäisemällä lapsuuden kuormittavia olosuhteita ja tukemalla vanhempia ja lapsia jo varhaisessa vaiheessa voidaan vaikuttaa merkittävästi lapsen myöhempään elämään. On selvää, että tulokset ovat tehokkaampia, kun ongelmiin voidaan tarttua varhaisessa vaiheessa elämää. Varhaisella tukemisella voidaan vähentää myös huomattavasti kuntoutuksesta, hoidosta, työkyvyttömyyseläkkeistä ja ennenaikaisista kuolemista johtuvia kustannuksia. (Koskenvuo, 2010, s. 306–310; Tuukkanen, 2018, s. 12.) Nykyinen palvelujärjestelmämme näyttäisi toimivan kuitenkin vasta sitten, kun ongelmat ovat jo vakavia. Kuten Lapsiasiavaltuutetun vuosikirjassa 2014 todetaan, palveluissa ei ole kyetty vastaamaan lasten ja nuorten sekä heidän vanhempiensa pahoinvointiin riittävän ajoissa.

Useimmiten kyse on ollut siitä, että vanhemmat eivät ole saaneet neuvontaa ja ohjausta kasvatukseen tai tukea ajoissa heidän omiin ongelmiinsa. Suomessa kotiavun saatavuus on suorastaan romahtanut verrattaessa 1990-luvun alkuun, eikä nuorille suunnattuja elämänhallintaa tukevia palveluja ole riittävästi. Palveluissa tulisi tarjota aiempaa laajemmin eri-ikäisten tarpeet huomioivaa, lapsi- ja perhelähtöistä tukea. Valtio ja kunnat ovat velvollisia antamaan vanhemmille neuvontaa ja tukea lapsen hoidossa ja kasvatuksessa, ja niiden tulisi olla ennakoivaa ja oikea-aikaista. Kotiin tarjottavaa tukea tulisi antaa myös ilman lastensuojelun asiakkuutta. Lapset, nuoret ja heidän vanhempansa tulisi ottaa mukaan palveluiden suunnitteluun ja arviointiin sekä päätösten lapsivaikutusten ennakointiin kokemusasiantuntijoina. Lapsille ja perheille suunnattuja palveluja voidaan kehittää vain selvittämällä myös heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan. (Lapsiasiavaltuutettu, 2014, s. 6, s. 119, s. 130, s. 150–151.)

Lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksikertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuonna 2019 Suomessa oli enemmän kuin koskaan aiemmin huostaanotettuja tai sijoitettuja lapsia ja nuoria, mikä kieli perheiden pahoinvoinnista ja toimimattomista peruspalveluista. Vuonna 2020 kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä pysyi samana kuin edellisenä vuotena. Perheiden ja lasten palvelut kuormittuvat perheistä, joiden ongelmat ovat jo niin syviä, että ne vaativat erityisiä tukitoimia. Keskeistä perheiden tukemisen ja ongelmien ehkäisemisen kannalta on varhainen tuki ja huolten tunnistaminen. Tutkimusten mukaan varhainen ongelmien tunnistaminen ja niihin puuttuminen on lisäksi myös vaikuttavaa. Erityisen tärkeää taloudellisen eriarvoisuuden lieventämisen lisäksi on vanhemmuuden sekä lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen vahvistaminen, sillä vanhemmuuteen liittyvät ongelmat ovat vakava riski lapsen kehityksen, mielenterveyden, pahoinvoinnin, syrjäytymisen ja käyttäytymisen kannalta. Tämän vuoksi vanhempain lievätkin ongelmat ja huolet tulisi ottaa vakavasti. Ehkäisevät ja edistävät palvelut ovat tärkeitä varhaisen puuttumisen näkökulmasta. (Halme & Perälä, 2014, s. 216–218; Lapsiasiavaltuutettu, 2014, s. 6; Forsell ym., 2020, s. 1, s. 17; Forsell ym., 2021, s. 1.)

1.3 Lasten hyvinvointi

Lasten hyvinvointiin vaikuttavat monet eri asiat, kuten kasvuympäristön olosuhteet ja rutiinit. Kun arki sujuu joustavasti ja vanhemmat voivat hyvin, se heijastuu suoraan myös lasten hyvinvointiin. Rutiinit luovat turvaa, selkeyttävät kodin arkea sekä muokkaavat sen ilmapiiriä. Yleisesti perheen hyvinvoinnin voidaan nähdä koostuvan toimeentulosta, asumisesta, perheen sisäisistä suhteista ja ulkoisista vuorovaikutussuhteista. Yksilön hyvinvointiin vaikuttavia asioita ovat taas arjen rytmi, lepo, ravinto, liikunta, rentoutuminen, sosiaalinen osaaminen ja sosiaaliset suhteet sekä oman kehon ja mielen viestien tulkitseminen. Hyvinvointia voidaan myös kuvata eheyden tunteena, jossa elämä koetaan mielekkääksi, tarpeisiin vastataan ja kuva tulevaisuudesta on toiveikas. Koska lasten hyvinvointi rakentuu aikuisten avulla, vaikuttavat heidän kasvuympäristönsä ja vanhempansa ratkaisevasti heidän hyvinvointinsa tilaan. Tämän vuoksi vanhempien hyvinvoinnin ja arjen sujuvuuden nähdään olevan edellytyksenä lasten myönteisen kehityksen kannalta. Lapsia voidaankin auttaa parhaiten, kun tuetaan ja vahvistetaan heidän kasvuympäristöään. (Määttä & Rantala, 2016, s. 26–29, s. 94, s. 210; Helminen, 2006, s. 7; Tuukkanen, 2020, s. 66–67.) Perheellä ja vanhempien tukemisella on siis suuri vaikutus lasten elämään ja hyvinvointiin. Perheen ja vanhempien vaikutus lasten kehitykselle on merkittävä, sillä lapsuuden varhaiset vuodet voivat vaikuttaa lasten elämään vielä myöhemmälläkin iällä. Parhaimmillaan perhe toimii hyvän elämän lähtökohtien mahdollistajana, mutta ongelmat perheessä voivat tuoda myös haasteita, sillä lapsuudessa rakentuu perusta sekä itsetuntemukselle että itseluottamukselle. (Helminen, 2006, s. 7.)

Lasten ja nuorten ongelmat johtuvat usein arjen rutiinien ja rytmien puuttumisesta, sillä ne ovat keskeisiä asioita ihmisen hyvinvoinnille. Lapsen hyvän arjen kannalta on tärkeää, että vanhemmalta sujuvat arjen perusrutiinit ja lapsen hyvä perushoito. Säännöllisen arjen rakenteen puuttuminen aiheuttaa lapselle turvattomuutta ja stressiä. Muutokset ja kiire vanhempien elämässä heijastuvat suoraan myös lasten elämään. Elämän tärkein vaihe on lapsuus, sillä lapsuuden olosuhteet vaikuttavat suurelta osin aikuisuuden hyvinvointiin. Lapsuudessa olemme alttiina vanhempien ja muiden aikuisten kontrollille, kasvatukselle ja suojelulle. Lapsen hyvinvoinnin kannalta keskeistä on rakastavan vanhemman

läsnäolo ja kiireetön leikkiminen kotona. Kun lapsi saa vanhemmalta kiireetöntä läsnäoloa ja huolenpitoa päivittäin, kertoo se lapselle, että hän on arvokas, rakastettu ja hyväksytty. Lapsen hyvän kehityksen kannalta olennaisia ovat turvallinen koti, selkeät rutiinit ja ulkoilu, kaverit sekä yhteinen aika vanhemman kanssa. Kun nämä asiat ovat kunnossa lapsen elämässä, pystyy lapsi kehittämään ongelmanratkaisutaitojaan sekä sietämään epävarmuuden hetkiä ja pettymyksiä. (Kyrönlampi-Kylmänen, 2010, s. 17–23, s. 155; Heino & Miller, 2007, s. 11–12; Tuukkanen, 2020, s. 14–18.) Lapsen hyvinvoinnille on tärkeää myös se, että hän voi tehdä valintoja sekä vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin (Turtiainen, 2001, s. 9; Tuukkanen, 2020, s. 16).

Lapsen hyvä kehitys ja kasvu edellyttää vähintään yhden riittävän hyvän kiintymyssuhteen. Pieni lapsi tarvitsee turvallisen aikuisen, joka kykenee vastaamaan lapsen tarpeisiin ja sietämään lapsen täydellisen riippuvuuden. Jo pieni vauva aistii herkästi vanhempansa tunnetilat. Erilaiset kiistat ja ristiriidat vanhemman kanssa aiheuttavat lapselle surua. Etenkin vanhemman kokema väsymys voi lisätä kiistoja lapsen ja vanhemman välillä, ja vaikeuttaa johdonmukaista kasvatusta. Arjen sujuvuutta ja kuormitusta voidaan vähentää perheen vanhempien tasapuolisella työnjaolla. Se voi edistää myös kodin myönteistä ilmapiiriä ja siten lapsen hyvinvointia. (Kyrönlampi-Kylmänen, 2010, s. 111–117.)

Lasten hyvinvointia tarkastellaan usein aikuisten näkökulman kautta, vaikka lapsilta itseltään on mahdollista saada tärkeää tietoa aiheesta. Englannissa hallitus määrittelee lasten hyvinvoinnin viiden teeman kautta, jotka ovat turvassa oleminen, terveys, mahdollisuus olla osallinen, taloudellinen hyvinvointi sekä erilaisten saavutusten mahdollisuus, joiden avulla lasten hyvinvointia tarkastellaan. Vuonna 2005 Englannissa kerättiin alle 12-vuotiaiden näkökulmaa lasten hyvinvoinnista. Näiden viiden teeman lisäksi lapset nostivat tärkeinä hyvinvointiin vaikuttavina asioina perheen, ystävät, riittävän määrän ruokaa ja juomaa, hauskanpidon, rakkauden kokemisen, onnellisuuden ja kunnioituksen. Kun lapsilta kysyttiin, mitkä asiat vaikuttavat heidän ikäistensä lasten hyvinvointiin nousi vastauksista terveys, rakkaus, perhe, koti, ystävät, turvassa oleminen sekä tuen saaminen. Tärkeäksi koettiin mahdollisuus rentoutumiseen ja nauttimiseen jatkuvan pelon tai jännityksen sijaan. Tärkeää oli myös tietää, että tulevaisuudessa

odottaa kivoja asioita. Rakkaus ja huolenpito, jota lapset saivat esimerkiksi perheeltään, auttoi lapsia muodostamaan positiivista kuvaa itsestään sekä tuntemaan olonsa hyväksi ja turvalliseksi. (McAuley ym., 2010, s. 42–44.)

Unicefin 2013 Toteuttaman tutkimuksen Lasten hyvinvointi rikkaissa maissa tuloksissa nousee esille samoja asioita, kuin muissa lasten hyvinvointiin liittyvissä tutkimuksissa. Tärkeiksi mittareiksi lasten hyvinvoinnin kannalta nousevat asuminen ja ympäristö, koulutus, terveys, materiaallinen hyvinvointi sekä käyttäytyminen ja riskienotto. Tutkimuksessa kuitenkin todetaan, että tutkittaessa lasten hyvinvointia, voisi lapsilähtöisempiä lähestymistapoja aiheeseen olla muun muassa vanhemmuuden laatuun, varhaiskasvatuksen laatuun, lapsen mielenterveyteen ja henkiseen hyvinvointiin sekä lapsen elinympäristön laatuun ja turvallisuuteen huomion kiinnittäminen. (Unicef office of research, 2013, s. 34.)

Uudessa-Seelannissa tehtiin vuonna 2018 tutkimus, jossa selvitettiin lapsilta ja nuorilta mitä hyvinvointi tarkoittaa heille. Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi mitä hyvä elämä tarkoittaa heille, ja mitkä ovat heidän mielestään sellaisia osa-alueita, joihin tulisi keskittyä, kun halutaan parantaa lasten ja nuorten elämää. Vastausten perusteella lasten ja nuorten mielestä hyvä elämä oli sitä, että on mahdollisuus pitää hauskaa, tuntea tyytyväisyyttä, saada tukea perheeltä ja ystäviltä sekä sitä, että perustarpeet tulevat huomioituiksi ja tyydytetyiksi. Vastauksissa korostui myös fyysinen ja henkinen terveys, turvallisuus, koulutus sekä tunne siitä, että on arvokas ja arvostettu. Tutkimuksiin vastanneille oli tärkeää myös se, että heidät hyväksyttiin sellaisina kuin he olivat sekä se, että heitä ja heidän läheisiään autettiin ja tuettiin tarpeen mukaan. (Tamariki, 2019, s. 2–7, s. 16–24.)

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lasten kokemuksia Lapsirikas-toiminnasta ja heidän ajatuksiaan hyvinvoinnista. Tutkimustehtävänä oli saada tietoa Lapsirikas-toiminnan vaikuttavuudesta ja lasten hyvinvoinnista lasten

näkökulmasta sekä lisätä lasten osallisuutta tuomalla heidän äänensä kuuluviin. Lapsirikas-toiminnassa on aiemmin kerätty tietoa toiminnan vaikuttavuudesta ai-noastaan vanhemmille osoitetuilla kyselyillä, mistä syntyi tarve selvittää myös lasten kokemuksia. Laadimme tutkimuskysymykset vastaamaan tutkimustehtävään. Tutkimuskysymyksiä muodostui kaksi:

1. Millaisia kokemuksia lapsilla on Lapsirikas-toiminnasta?
2. Mitkä asiat ovat tärkeitä lapsen hyvinvoinnille lasten mielestä?

3 TYÖELÄMÄKUMPPANIT JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

Lapsirikas-toimintaa hallinnoi lastensuojeluyhdistys Auta Lasta ry ja toimintaa rahoittaa STEA, eli Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus. Lapsirikas-toiminta käynnistyi hankkeena vuonna 2016 Oulun kaupungin ja Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän alueella ja se sai pysyväisluonteisen avustuspäätöksen vuosille 2020–2022. (Lapsirikas, i.a.-a.)

Yleisesti tunnettu ilmiö on, että lapsiperheiden kotiin saama apu on riittämätöntä. Lapsirikas-toiminta pyrkii vastaamaan tähän tarpeeseen mahdollistamalla perheille avun saannin ilman lastensuojelun asiakkuutta tai rekisteröintiä. Toiminnan tarkoituksena on ennaltaehkäistä lapsiperheiden ongelmia tai niiden syvenemistä. Lapsirikas-toiminta pyrkii lisäämään lasten ja vanhempien hyvinvointia sekä arjessa jaksamista tarjoamalla lapsiperheille konkreettista ja maksutonta matalankynnyksen apua. Apua tarjotaan perheiden kotiin heidän tarpeidensa ja toiveidensa mukaan, joko kertaluontoisesti tai pidempiaikaisesti. Perheille tarjottu apu voi olla esimerkiksi lasten ulkoilutusta, lastenhoitoa, vanhemman tukemista ja oman ajan mahdollistamista tai auttamista kotitöissä. Käyntejä perheissä tekevät pääsääntöisesti koulutetut vapaaehtoiset ja sosiaali- ja terveysalan opiskelijat. Toiminta on suunnattu pääsääntöisesti suurperheille, eli perheille, joissa on vähintään kolme lasta. Tilannekohtaisesti myös pienemmät perheet voivat saada

apua toiminnasta. Lapsirikas-toiminta tekee yhteistyötä julkisen sektorin, järjestöjen ja seurakuntien kanssa sekä kehittää vapaaehtoistyötä tehostaen näin lapsiperheiden avunsaantia. Lapsirikas-toiminta ottaa yhteiskunnallisesti kantaa kotiin järjestettävän avun merkityksellisyydestä ja keskinäisen välittämisen puolesta. (Lapsirikas, i.a.-a.)

Tarvetta toiminnalle selvitettiin valtakunnallisella kyselyllä vuonna 2017, joka suunnattiin lapsiperheiden vanhemmille. Kyselyyn vastasi melkein 3000 perhettä eri puolilta Suomea. Oulun ja Raahen seutukunnan alueelta vastauksia saatiin yli 600. Kyselyssä selvitettiin lapsiperheiden avun tarvetta, olemassa olevien palveluiden toimivuutta ja perheiden kykyä hankkia maksullista kotiapua. Vastausten perusteella voitiin todeta, että suurin osa vastanneista perheistä tarvitsee arkeensa lastenhoidollista apua. Lisäksi perheillä oli tarvetta kodinhoidolliselle avulle, kasvatukselliselle ohjaukselle ja parisuhteen tukemiselle. Perheet kokivat saamansa avun liian lyhytkestoiseksi ja olemassa olevat palvelut riittämättömiksi. Perheiden taloudellinen kyky hankkia maksullista kotiapua oli heikko. Perheet kokivat, etteivät he tulleet kuulluiksi, jonka lisäksi heidän tarpeensa sivuutettiin ammattilaisten arvioissa. Tulosten perusteella nähtiin tarve Lapsirikas-toiminnalle, joka perheiden tarpeiden jatkuessa vakiintui hankkeesta toiminnaksi. (Lapsirikas, i.a.-b.)

Saimme aiheen opinnäytetyöllemme Lapsirikas-toiminnalta. Tutkimusluvut ja tutkimusta varten haastateltavat lapset järjestettiin Lapsirikas-toiminnan kautta. Haastateltavat lapset valittiin toiminnassa pidemmän aikaa mukana olleista perheistä. Haastattelut toteutettiin perheiden kotona. Haastattelun tekemisellä lapsen kotona on omat etunsa. Kotona ollessa lapsi on tutussa ympäristössä, joka voi vapauttaa lapsen vastaamaan kysymyksiin. Tällöin tulee kuitenkin huolehtia, etteivät esimerkiksi vanhemmat tai sisarukset pääse vaikuttamaan vastauksiin tai muuten häiritsemään haastattelutilannetta. (Raittila ym., 2017, s. 317–318; Korhonen, 2004, s. 32.)

Lapsirikas-toiminnan kautta saimme toiseksi yhteistyökumppaniksemme Suomen Vanhempainliiton, jolta saimme käyttöömmme KESY-kortit ja pelilaudan. Käytimme KESY-kortteja haastatteluissa keskustelun tukena. KESY-kortit ovat

Vanhempainliiton kehittämät pelityyliset menetelmäkortit, joita voidaan käyttää lasten kanssa työskennellessä. Kortit sisältävät kuvia ja tunnehymiöitä, joiden avulla lapsi voi kertoa hänen ajatuksistaan. Kortit on suunnattu ensisijaisesti ala-asteikäisille, mutta kortteja voidaan hyödyntää eri ikäistenkin kanssa. Vastatesaan kysymykseen lapsi voi asettaa valitsemansa kortin pelilaudalla oleviin symboleihin sen mukaan, mitä hän ajattelee. Pelilaudalla on kolme symbolia, aurinko, valkoinen pilvi ja musta pilvi. Aurinko edustaa positiivisia asioita, valkoinen pilvi neutraaleja asioita ja musta pilvi negatiivisia asioita. Vanhempainliiton työntekijät antoivat meille lyhyen koulutuksen korttien käytöstä ennen haastattelujen tekemistä.

Suomen vanhempainliitto on 1907 perustettu valtakunnallinen asiantuntijajärjestö vanhempien osallisuuden sekä kasvatusyhteistyön saralla. Vanhempainliiton tekemä työ tukee lasten kasvua, hyvinvointia, oppimista sekä yhteisöllisyyttä päiväkodeissa ja kouluissa. Vanhempainliitto tuottaa yhteistyössä muiden lapsi- ja perhejärjestöjen kanssa palveluita opettajille, vanhempainyhdistyksille sekä päätöksentekijöille. Samalla liitto ottaa kantaa lapsia ja perheitä koskevaan päätöksentekoon esimerkiksi vaikuttamalla päättäjiin lapsiystävällisemmän yhteiskunnan puolesta. (Vanhempainliitto, i.a.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Laadullinen tutkimus

Toteutimme opinnäytetyömme kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus pitää sisällään erilaisia suuntauksia sekä aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä, joilla tutkitaan ihmisiä, heidän kokemuksiaan ja elämiään. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.13–21.) Koska tutkimuksemme tavoitteena oli pyrkiä tuomaan esille lasten ääntä sekä heidän kokemuksiaan päädyimme tekemään laadullisen tutkimuksen. Hakala

(2010, s. 21) kirjoittaa, että laadullisessa tutkimuksessa yhtenä tavoitteena on tuoda esille tutkimuksen kohteena olevien toimijoiden omia kokemuksia ja tulkin-toja. Laadullisen tutkimuksen menetelmiä käytetään erityisesti silloin, kun halutaan antaa ääni heille, joilla sitä ei perinteisesti ole ollut.

Kun tutkimuksessa keskitytään yksilöiden kokemuksiin ja niiden tulkintaan, aset-tuu laadullinen tutkimus usein fenomenologiseen suuntaukseen. Sen erityispiir-teenä on se, että tutkijana sekä tutkimuksen kohteena on ihminen. Tällöin tutkijan tulee pohtia ihmiskäsitystä, sitä millainen ihminen on tutkimuskohteena, kuinka tietoa kerätään, millaista se on luonteeltaan ja kuinka sitä tulkitaan. Fenomeno-logiseen suuntaukseen kuuluu vahvasti myös se, että tutkija pohtii koko tutkimuk-sen ajan perusteita toiminnalleen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 39–40; Laine, 2015, s. 29–30.) Fenomenologista suuntausta pidetäänkin hyvin soveltuvana sil-loin, kun tutkitaan lasten kokemuksia. Tällöin tulee pitää mielessä käsitys lapsuu-den luonteesta, etenkin lapsen kyvystä jäsentää maailmaa ja muodostaa koke-muksia. Lasten kokemuksia tutkittaessa täytyy keskittyä siihen, kuinka tutkimus-aihe näyttäytyy lapsen omassa kokemusmaailmassa ja miten lasta pyydetään kuvailemaan kokemuksiaan. (Aarnos, 2010, s. 178–182.)

4.2 Aineistonkeruu

Haastattelut toteutettiin heinä–elokuussa 2021. Haastattelimme yhteensä viittä 7–10-vuotiasta lasta. Haastattelut tehtiin perheiden toiveiden mukaisesti heidän kotonaan, joissa oli varattuna rauhallinen tila haastatteluja varten. Aineistot ke-rättiin teemahaastatteluilla. Haastatteluja varten muodostimme tutkimuskysy-mysten ja teoretiedon pohjalta kolme teemaa, arki, Lapsirikas-toiminta ja hyvin-vointi. Teemojen alle laadimme haastattelukysymykset.

Teemahaastattelua varten laaditaan tutkimukseen liittyvät teemat, joiden pohjalta kysymyksiä esitetään. Haastattelun ei ole pakko seurata valmista kaavaa. Tee-mat pysyvät kuitenkin samoina kaikkien haastateltavien kanssa, vaikka niitä kä-siteltäisiin eri järjestyksessä. Haastattelutilanteista muodostuukin usein enem-män keskustelun kaltainen, jolloin tutkija voi esittää tarkentavia kysymyksiä

haastateltavan vastauksien perusteella. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 87–88; Eskola & Vastamäki, 2010, s. 28–29; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Teemahaastattelussa pääpaino annetaan haastateltavien määritelmille erilaisista tilanteista sekä heidän elämysmaailmalleen. Huomioon otetaan se, että haastateltavien tulkinnat ja antamat merkitykset ovat keskeisessä roolissa. Haastattelukysymysten vapaampi laatiminen ja haastattelutilanteen keskustelunomaisuus tekevät teemahaastattelusta puolistrukturoidun menetelmän. (Hirsjärvi & Hurme, 2010, s. 47–48.)

Haastattelukysymyksiä kannattaa laatia paljon, sillä vasta haastattelutilanne ja saadut vastaukset osoittavat, millaisia kysymyksiä tarvitaan ja paljonko niitä esitetään. Kysymysten keksiminen haastattelutilanteessa voi olla vaikeaa ja vaarana onkin, että tilanteessa keksityt kysymykset ovat muodoltaan liian avoimia tai johdattelevia. Lasta haastateltaessa kysymysten muotoiluun on tärkeää kiinnittää erityistä tarkkuutta. Liian rajatut kysymykset saattavat aiheuttaa sen, että lapsi vastaa suppeasti kysymyksiin. Liian laajat kysymykset voivat puolestaan saada lapsen lukkoon tai vastaamaan aiheen vierestä. Kysymykset tulisikin muotoilla lasta innostavasti lapsen ikätaso huomioiden. (Raittila ym., 2004, s. 312–332.)

Nauhoitimme haastattelut, mikä on tyypillistä teemahaastatteluille. Nauhoittamalla haastattelu vältytään siltä, että tutkijan huomio kiinnittyisi liikaa muistiinpanojen tekoon. Kun huomio ei kiinnity muistiinpanojen tekoon, voi tutkija keskittyä luomaan luontevaa ja vapautunutta tilannetta. (Hirsjärvi & Hurme, 2010, s. 92–93.) Nauhoittamisella varmistimme, ettei keskustelusta jää mitään pois ja voimme palata siihen helposti haastattelujen purkuvaiheessa. Ennen haastattelun alkua kerroimme lapsille haastattelujen nauhoittamisesta ja varmistimme, että se sopii heille. Kun haastateltavana on lapsi, tulee hänelle antaa mahdollisuus tutustua nauhuriin, sillä oman äänen tallentaminen saattaa jännittää lasta. Lapselle tulee kertoa, miksi haastattelu tallennetaan ja mitä tiedostolle tapahtuu myöhemmin. Olisikin hyvä, jos lapselle muodostuu tunne, että hän auttaa tutkijaa ja hänen vastauksillaan on merkitystä, jonka vuoksi tutkija haluaa kuulla niitä myöhemmin uudelleen. (Raittila ym., 2017, s. 320; Aarnos, 2010, s. 176.)

4.3 Lapsen haastattelu

Lasten arjen ja kokemusten tutkiminen haastattelemalla on perusteltua, sillä se voi olla lapselle tärkeä ja harvinainen mahdollisuus kertoa ajatuksistaan ja elämästään. Lasten näkökulma saadaan esille vain kysymällä heiltä itseltään. Aikuisten käsitykset lasten ajatuksista voivat poiketa hyvinkin paljon siitä, mikä on lasten todellinen kokemus. (Raittila ym., 2017, s. 331; Korhonen, 2004, s. 31.)

Haastateltaessa lapsia tulisi pyrkiä keskustelunomaiseen tilanteeseen, jossa lapset saavat kertoa omalla kielellään omista ajatuksistaan ja näkemyksistään. Tutkijan tavoite tässä keskustelussa on puolestaan saada kerättyä tutkimuksensa kannalta olennaista aineistoa, jota tutkija yhdessä lapsen kanssa muodostaa. (Raittila ym., 2017, s. 312–315.) Kahden viimeisen vuosikymmenen aikana monitieteisen lapsuudentutkimuksen myötä lasten arjen ja elämän todellisuus lasten itsensä sanoittamana on vakiintunut yhdeksi tutkimuksen keskeiseksi näkökulmaksi. Uutena asiana tutkittaessa lapsuuden ilmiöitä on se, että lapset saavat olla mukana aktiivisina toimijoina ja tiedon tuottajina tutkimusprosesseissa. Laadullisen haastattelun on katsottu mahdollistavan lasten näkökulman ja äänen kuulemisen. Jotta haastattelussa voitaisiin tavoittaa lapsen omaa ääntä ja kerrontaa, tulee lapselle esitettävien kysymysten ja pyyntöjen olla lapselle ymmärrettäviä. Haastattelutilanteessa tutkijan tulee myös varmistaa keskustelun avulla, että lapsi tulee ymmärretyksi oikein. (Raittila ym., 2017, s. 312–315; Alasuutari, 2005, s. 145.) On kuitenkin huomattava, että tutkimus ei voi tuoda esiin lapsen ääntä sellaisenaan autenttisesti esiin, vaan haastattelija ja tutkimustilanne itsessään muovaavat sitä. Vuorovaikutustilanteessa lapsi ja haastattelija tuottavat yhdessä todellisuutta. (Alasuutari, 2005, s.162.)

Lasten haastatteluun on tärkeä valmistautua hyvin, sillä tilanteet eivät useinkaan etene täysin suunnitelmien mukaan. Varasimme haastattelujen alkuun riittävästi aikaa tutustumiselle, mikä on tärkeää haastattelun sujuvuuden ja lasten kannalta. Tutustuminen ennen haastattelua tarjoaa myös hyvän tilaisuuden keskustella tutkimuksesta lapsen kanssa sekä varmistaa lapsen suostumus tutkimukseen. Otimme huomioon myös sen, että lapsia haastatellaessa lupa tutkimukseen on

saatava lapsen itsensä lisäksi myös hänen vanhemmiltaan. (Raittila ym., 2004, s. 316; Tuukkanen, 2018, s. 15–16.)

Haastattelun aikaan ja paikkaan on syytä kiinnittää huomiota, sillä ne vaikuttavat olennaisesti lapsen ja tutkijan väliseen keskusteluun. Tärkeintä paikan valinnassa on se, että käytettävä tila on rauhallinen. Kysyimme vanhemmilta toivoivatko he, että haastattelut tehdään perheen kotona vai Auta Lasta ry:n tiloissa. Vanhempien toiveiden mukaisesti lapset haastateltiin heidän kotonaan. Varmistimme vanhemmilta, että lasten kotona on mahdollista järjestää rauhallinen tila haastattelujen ajaksi. Haastattelujen järjestäminen kotona on hyvä vaihtoehto, sillä lapselle tuttu ympäristö voi edesauttaa haastattelun sujumista. Myös haastattelun ajoitusta on hyvä miettiä lapsen näkökulmasta. On tärkeää, ettei lapsi ole nälkäinen tai väsynyt haastattelun aikana. Keskustelimme vanhempien kanssa lasten päivärytmeistä ja sopiva ajankohta haastatteluille sovittiin lasten rytmit huomioiden. (Raittila ym., 2017, s. 317–319; Korhonen, 2004, s. 32.) Tutkimusta suunniteltaessa on myös huomioitava lasten toiminnallisuus, etenkin mitä nuoremasta lapsesta on kyse. Lapsille on luontaista kertoa asioista hyödyntämällä esimerkiksi leluja, muita välineitä tai kehoaan, minkä vuoksi KESY-korttien käyttö haastatteluissa oli perusteltua. (Alasuutari, 2005, s. 146.)

Haastattelut aloitettiin lapselle tutuista asioista, kuten perheestä, koulusta, harrastuksista ja arjesta, jotta tunnelmasta saatiin vapautunut ja turvallinen. Tutkimuksen teemojen käsittely aloitettiin yleisillä ja avoimilla kysymyksillä, jotta lapsi saisi kertoa vapaasti aiheesta ja omista kokemuksistaan. Kysymykset ja teemat olivat konkreettisia ja liittyivät lapsen omaan arkeen ja elämään, mikä on tärkeää huomioida lapsia haastateltaessa. Haastattelun aikana lapsen kerrontaa on tärkeä tukea ja lasta ja hänen kertomaansa kohtaan on osoitettava arvostusta ja aitoa kiinnostusta, joita osoitimme pienillä eleillä, kuten hymyllä, pään nyökkäyksillä ja lyhyillä kommentteilla. Korostimme lapsille, että kysymyksiin ei ole olemassa oikeita tai väriä vastauksia. Haastattelussa on pyrittävä siihen, että se jäisi lapselle mieleen mukavana kokemuksena, minkä vuoksi annoimme lapselle haastattelun päätyttyä pienet lahjat kiitoksena haastatteluun osallistumisesta. (Raittila ym., 2017, s. 324–327; Aarnos, 2010, s. 176.)

4.4 Aineistonanalyysi

Haastattelut litteroitiin lokakuussa 2021. Litteroimisella tarkoitetaan puheen purkamista kirjoitettuun muotoon. Litteroiminen lasketaan analysoinnin ensimmäiseksi vaiheeksi, joka on usein myös paljon aikaa vievä vaihe. Koska tutkimme kokemuksia ja vaikuttavuutta, kiinnitimme litteroinnissa huomiota puheen sisältöön. Tällöin litteroinnin aikana voidaan jättää huomiotta puheen tauotukset, taekeltelut sekä muut yksityiskohdat, jotka eivät ole tutkimuksen kannalta oleellisia (Kallio, i.a.).

Haastatteluista kertyi yhteensä 187,57 minuuttia eli 3h 12,5min aineistoa ja 24 tekstisivua. Yksittäiset haastattelut olivat kestoiltaan 33–45 minuuttia. Haastattelut venyivät melko pitkiksi, koska KESY-korttien käyttäminen vei aikaa. Korteja ei käytetty kaikissa kysymyksissä, vaan ne olivat vastaamisen tukena lapsella. Etenkin hiljaisempien lasten kohdalla korteista oli apua. Jotkut kysymyksistä saattoivat tuntua lapsista haastavilta, jolloin kortit olivat erityisesti hyödyllisiä. Tavoitteenamme kuitenkin oli, että lapset kertoisivat ensisijaisesti omin sanoin ajatuksiaan.

Litteroinnin jälkeen analysoimme tekstin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysillä aineistosta etsitään inhimillisiä merkityksiä ja tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan yleisessä muodossa oleva, tiivistetty ja sanallinen kuvaus. Sisällönanalyysi ei anna valmiita tuloksia, vaan sen avulla hajanainen aineisto saadaan järjestetyksi, jotta siitä voidaan tehdä luotettavia ja selkeitä johtopäätöksiä. Aluksi käsiteltävä aineisto hajotetaan osiin, sen jälkeen käsitteellistetään ja lopuksi uudestaan kootaan yhtenäiseksi loogiseksi kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja loogiseen päättelyyn. Siinä on tarkoituksena edetä empiirisestä aineistosta käsitteellisempään näkemykseen tutkittavana olevasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117–127; Hirsjärvi & Hurme, 2011, s. 143–144; Vuori, i.a.)

Aineistolähtöistä analyysia ohjaa nimensä mukaisesti tutkimusaineisto, eikä aikaisemmalla teoriolla tai tiedolla tutkittavasta asiasta tulisi olla merkitystä analyysin tekemisessä tai lopputuloksessa. Analyysissa aineistosta pyritään luomaan

teoreettinen kokonaisuus. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa karkeasti kolmeen eri vaiheeseen, jotka ovat tutkimusaineiston pelkistäminen, ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. Ensimmäisessä vaiheessa, redusoinnissa eli pelkistämässä, aineistosta pyritään hahmottamaan tutkimustehtävän avulla tutkimuksen kannalta olennaiset asiat, jonka jälkeen tekstistä löydetty alkuperäisilmaukset pelkistetään niitä kuvaaviksi yksittäisiksi ilmaisuiksi. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 108–125.)

Analyysin toisessa vaiheessa, klusteroinnissa eli ryhmittelyssä, yhdistetään samaa asiaa kuvaavat pelkistetyt ilmaukset yhteen kategoriaan, joka nimetään sisällön mukaan. Analyysin viimeisessä vaiheessa, abstrahoinnissa eli käsitteellistämässä, nostetaan esiin tutkimuksen kannalta merkittävä tieto, jonka perusteella muodostetaan teoreettiset käsitteet. Aineiston ryhmittely on osa abstrahointiprosessia. Tutkimusaineiston käsitteellistämässä on tarkoitus päästä johdopäätöksiin etenemällä alkuperäisilmauksista teoreettisiin käsitteisiin. Tuloksissa esitellään tutkimusaineistosta muodostetut käsitteet tai teemat, kategoriat sekä niiden sisällöt. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 114–127.)

Aloitimme sisällönanalyysin lukemalla litteroidun aineiston huolella läpi useaan kertaan pitäen samalla mielessä tutkimuskysymykset. Värikoodasimme aineistosta tutkimuksen kannalta oleelliset tekstikohdat. Jaottelimme tämän jälkeen värikoodatut tekstit tutkimuskysymyksittäin ja teimme niistä pelkistetyt ilmaukset. Tämän jälkeen teemoittelimme samankaltaiset pelkistetyt ilmaukset yhteen. Nimesimme teemat sisällön mukaan. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen, millaisia kokemuksia lapsilla on Lapsirikas-toiminnasta, alle muodostui lopulta neljä teemaa: avuntarpeet, konkreettinen toiminta työntekijöiden kanssa, kokemukset Lapsirikas-toiminnan työntekijöistä ja vaikuttavuus. Toisen tutkimuskysymyksen, mitkä asiat ovat tärkeitä lapsen hyvinvoinnille lasten mielestä, alle muodostui myös neljä teemaa: perhe, kaverit, vapaa-aika ja harrastukset, sekä rytmit ja rutiinit.

KUVIO 1. Teemojen muodostuminen: Lasten kokemukset Lapsirikas-toiminnasta

ALKUPERÄINEN ILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS	TEEMA
"Vaikka sillon, kun äiti ja isi haluaa olla kahdestaan"	Vanhempien yhteinen aika	AVUNTARPEET
"Yleensä leikitty pihaleikkejä yhdessä"	Leikkiminen työntekijän kanssa	KONKREETTINEN TOIMINTA TYÖNTEKIJÖIDEN
"Ja sitten askarrellaan ja sekin on kivaa"	Askartelu työntekijän kanssa	KANSSA
"Ensimmäisen vähän jännittää, jos se ei oo käynyt ikinä"	Työntekijöiden vaihtuvuus	KOKEMUKSET TYÖNTEKIJÖISTÄ
"Työntekijät aurinkoon"	Mukavia työntekijöitä	
"Se on musta tärkeitä (perheen saama apu)"	Apu tärkeää	VAIKUTTAVUUS
"Ihan kivaa vaihtelua se on ollut"	Vaihtelua päiviin	

KUVIO 2. Teemojen muodostuminen: Hyvinvointi

ALKUPERÄINEN ILMAUS	PELKISTETTU ILMAUS	TEEMA
"Joo ja sit ihan yhdessäolo on kivaa (perheen kanssa)"	Yhdessäolo perheen kanssa	PERHE
"Siskon kaa on mukava leikkiä, joskus vähän ärsyttävää"	Leikkiminen sisarus-ten kanssa	
"Yleensä mä oon kavereitten kaa"	Ajanvietto kaverei- den kanssa	KAVERIT
"Leikitään yleensä tai jutellaan vaan (kavereiden kanssa)"	Leikki ja juttelu kave- reiden kanssa	
"Hetkinen mä rakastan myös askartelua"	Rakastaa askartelua	VAPAA-AIKA JA HAR- RASTUKSET
"Mut sitä mitä mä harrastan on uiminen ja seki on tärkeitä"	Harrastukset tärkeitä	
"Koulupäivisin pitää mennä vähän aikasemmin nukkumaan ja sitten no viikonloppusin ja jos on loma niin sillan saa valvoa vähä pitempään."	Nukkumaanmeno ajat	RYTMIT JA RUTIINIT
"(Koulu) ihan kivaa, mutta välillä vähän raskasta tai tylsää"	Koulu pääosin kivaa	

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Lasten kokemuksia Lapsirikas-toiminnasta

Kysyimme lapsilta heidän ajatuksiaan siitä, minkä vuoksi heidän perheensä oli saanut apua Lapsirikas-toiminnasta. Osa lapsista koki kysymyksen haastavaksi ja kysymykseen vastasikin lapsista vain kolme. Erityisesti tässä kysymyksessä KESY-korteista oli hyötyä, sillä niiden avulla lasten oli helpompi kertoa heidän perheidensä avuntarpeista. Lapset kertoivat, että heidän perheensä tarvitsivat apua lastenhoitoon, kotitöihin ja ruuanlaittoon. Perheet olivat saaneet apua Lapsirikas-toiminnasta myös vanhempien yhteisen ajan mahdollistamiseksi ja erilaisten asioiden hoitamisen vuoksi sekä vanhempien töiden vuoksi.

“No äiti vaikka käy tuolla kaupassa ja asioilla.”

“Vaikka sillon kun äiti ja isi haluaa olla kahdestaan.”

“Kyllä ne myös ruokaa laittaa.”

“Yleensä ne on aluksi siivonnu.”

Lapset kertoivat, että Lapsirikas-toiminnan työntekijät olivat tehneet heidän kanssaan paljon erilaisia asioita. Työntekijät olivat viettäneet lasten kanssa aikaa ulkoillen ja erilaisten pihaleikkien parissa. Sisällä he olivat askarrelleet, lukeeet kirjoja, piirtäneet, maalanneet ja leikkineet yhdessä lasten kanssa. Yksi lapsista kertoi, että työntekijät olivat kysyneet hänen mielipidettään ja toiveitaan tekemisten suhteen, mikä oli tuntunut hänestä hyvältä. Lasten mielestä yhdessä tekeminen ja leikkiminen oli mukavaa. He kertoivat käyntien tuoneen heidän päiviinsä vaihtelua sekä hieman jännitystä. Lasten mielestä oli hyvä, että lastenhoitoapua oli mahdollista saada tarvittaessa ja heistä oli tärkeää, että joku kävi välillä auttamassa vanhempia.

“Sen jälkeen on yleensä leikitty, vaikka pihaleikkejä yhdessä.”

“Ja sitten askarrellaan ja sekin on kivaa.”

“Nii piirtämistä ja maalamista ei oo aina, mut on sitäki ja lukemista kans ja sitten ulkoiltu ja pelattu.”

Kaikilla lapsilla oli positiivinen kokemus Lapsirikas-toiminnan työntekijöistä. Heidän mielestään työntekijät olivat mukavia ja työntekijöiden käynnit olivat tuntu-neet kivalta. Kysyimme lapsilta, mihin kohtaan pelilaudalle he sijoittaisivat työntekijät. Lapset sijoittivat heidät joko aurinkoon tai auringon ja valkoisen pilven väliin. He kertoivat työntekijän vaihtelevan välillä. Osa lapsista kertoi, että uusi työntekijä saattoi aluksi jännittää, mutta he eivät kokeneet sitä kuitenkaan negatiivisena asiana. Osa lapsista oli sitä mieltä, että työntekijän vaihtuminen oli kiva asia ja osalle heistä ei ollut väliä kävikö perheessä sama vai eri työntekijä.

“Kiva et se välillä vaihtuu.”

“No kyllä se vähän jännittää.”

“No ensin vähän jännittää, jos se ei oo käyny ikinä.”

Kaikilla lapsilla oli positiivinen kokemus Lapsirikas-toiminnasta. Lasten mielestä heidän perheensä olivat hyötäneet heidän saamastaan avusta, mutta he eivät osanneet kertoa tarkemmin millä tavoin. Perheiden saama apu oli tuntunut lapsista hyvältä. Pyysimme lapsia asettamaan Lapsirikas-kortin sopivaan kohtaan pelilaudalle. Lapsista kolme asetti kortin aurinkoon ja kaksi heistä asetti kortin auringon ja valkoisen pilven väliin. Lapset kertoivat, että perheet olivat saaneet apua Lapsirikas-toiminnalta satunnaisesti. Kolme lapsista kertoi, että perheen saama apu oli ollut heidän mielestään riittävää. Kaksi heistä ei osannut arvioida avun riittävyttä. Yksi lapsista kertoi, ettei hänen perheensä saanut juurikaan apua isovanhemmilta tai muilta läheisiltä. Lapsista kaksi kertoi toivovansa, että perheet saisivat jatkossakin apua Lapsirikas-toiminnasta satunnaisesti. Kahdelle lapselle Lapsirikas-toiminta oli käsitteenä epäselvä. Lapset olivat tietoisia siitä, että heidän perheensä saa ulkopuolista apua, mutta he eivät osanneet yhdistää sitä Lapsirikas-toimintaan. Keskustelun avulla varmistimme, että lapset ymmärsivät mistä oli kyse puhuttaessa Lapsirikas-toiminnasta.

“Ihan kivaa vaihtelua se on ollu.”

“Välillä ois tosi kiva (työntekijän käynnit jatkossakin).”

“On siitä mun mielestä ollu apua (työntekijän käynneistä).”

“Se on musta tärkeätä (perheen saama apu).”

5.2 Lasten ajatuksia hyvinvoinnista

Lasten vastauksissa korostui perheen ja kodin tärkeys. Kaikki lapset mainitsivat perheen itselleen tärkeänä asiana ja he sijoittivat vanhempansa pelilaudalla aurinkoon. Neljä lapsista sijoitti myös sisaruksensa aurinkoon. Yksi lapsista sijoitti sisaruksensa auringon ja valkoisen pilven väliin ajoittaisten ristiriitojen takia. Yksi lapsista mainitsi myös isovanhemmat itselleen tärkeinä ihmisinä. Ne lapset, joiden perheissä oli lemmikki, pitivät lemmikkiään tärkeänä perheenjäsenenä. Osa lapsista puolestaan toivoi, että perheessä olisi lemmikki.

“Perhe on tärkeä.”

Yhdessä olo ja mukava tekeminen vanhempien ja sisarusten kanssa oli lapsille tärkeää. Lapset viettivät aikaa perheenjäsenten kanssa katselemalla yhdessä ohjelmia, leipomalla, yhdessä herkutellen, leikkimällä, askartelemalla, ulkoilemalla ja pelaamalla erilaisia pelejä. Perheen kanssa myös retkeiltiin, kyläiltiin ja käytiin yhdessä kaupassa sekä kirjastossa. Kaikki lapset olivat sitä mieltä, että heillä oli riittävästi yhteistä aikaa perheen kanssa. Toisaalta yksi lapsista mainitsi, että äidin ja isän kanssa olisi kiva viettää enemmän aikaa.

“Ehkä äitin ja isän kanssa haluaisin viettää enemmän aikaa.”

“Joo ja sit ihan yhdessä olo on kivaa.”

“Tykkään leikkiä kotista ja barbeilla siskon kaa ja joskus piilosta koko perheen kaa.”

Lasten mielestä oli tärkeää, että vanhempien kanssa pystyi keskustelemaan ja heille pystyi kertomaan erilaisista asioista. He kertoivat, että asioista puhuminen auttaa. Osa lapsista kertoi, että välillä sisarusten kesken tuli riitaa, mikä ei tuntunut kivalta. Yksi lapsista kertoi, että kotona oli hyvä olla rauhallinen paikka, sillä joskus kotona saattoi olla liikaa meteliä.

“No pojat yleensä alottaa ne riidat, kun ne haluaa leikkiä sotaleikkejä ja tytöt ei ja jos kummatki ehottaa, et leikitäänkö, nii pojat haluaa yleensä leikkiä sotaleikkejä ja tytöt jotakin muuta.”

“Tappelu ja kinastelu kotona ei ole kivaa.”

“Siskon kaa on mukava leikkiä, joskus vähän ärsyttävää.”

Kaverit olivat tärkeässä roolissa lasten elämässä. Kavereiden kanssa lapset leikkivät, juttelivat, ulkoilivat ja viettivät aikaa yhdessä. Mukavia leikkejä lasten mielestä olivat esimerkiksi kotileikit, pihaleikit, hippa, trampoliinilla pomppiminen sekä mäen laskeminen. Kaikki lapset kertoivat, että heillä oli riittävästi kavereita ja osa lapsista vietti paljon aikaa kavereiden kanssa.

“No kotona mukavaa, vaikka se, jos meille tulee kavereita tänne.”

“Leikitään joskus kotista ja kaikkee. Talvella on mukavaa, kun meillä

on sellanen iso laskuväline ja siihen mahtuu minä ja sisko ja monta kaveria.”

“Yleensä mä oon kavereitten kaa.”

“Leikitään yleensä tai jutellaan vaan.”

Vapaa-aika ja harrastukset olivat lapsille tärkeitä. Lapset viettivät vapaa-aikaansa ulkoillen ja liikkuen sekä erilaisten harrastusten parissa. Kaikkien lasten mielestä liikunta oli tärkeää. Lapset tykkäsivät ulkoilla, rullaluistella, luistella, mökkeillä, retkeillä ja liikkua luonnossa. Askarteleminen, musiikki, leipominen, saunominen, piirtäminen sekä lukeminen olivat lapsista myös kivoja tapoja viettää aikaa. Välillä lapsista oli mukavaa päästä käymään huvipuistoissa tai ravintoloissa syömässä. Lapset harrastivat esimerkiksi pianon soittamista, uimista sekä partiota. Osa harrastuksista oli keskeytynyt koronan vuoksi, mutta lapset odottivat innolla harrastuksen jatkumista.

“Hetkinen mä rakastan myös askartelua.”

“No joskus saatan ulkoilla montakin kertaa ja yleensä mä tykkään olla ulkona.”

“No mä en kauheesti tykkää nukkumisesta tai levosta, tahon liikkua.”

“Mut sitä mitä mä harrastan on uiminen ja seki on tärkeitä.”

Rytmit ja rutiinit olivat lasten hyvinvoinnille tärkeitä. Kaikilla lapsilla oli melko säännölliset päivärytmit ja he pitivät rutiineja hyvänä asiana. Arkisin lapset menivät hyvissä ajoin nukkumaan, mutta lomalla ja vapaapäivinä he saivat valvoa pidempään, mikä oli lapsista mukavaa. Lapset sanoivat saavansa riittävästi unta, sillä päivisin he tunsivat itsensä pääsääntöisesti energisiksi. Lapset söivät yleensä viisi ateriaa päivässä ja he pitivät syömistä tärkeänä. Jos tarjolla ei ollut lapsille mieluista ruokaa, he kokivat sen ikävänä asiana.

“Koulupäivisin pitää mennä vähän aikasemmin nukkumaan ja sitten no viikonloppusin ja jos on loma niin silloin saa valvoa vähä pitempään.”

“Syödään (säännöllisesti) ja yleensä ei oo mitään pannareita

tai sellasia ruokana. Sellanen terveellinen ruoka.”

Arkipäivät lapsilla kuluivat koulussa. Lapsilla oli suurimmaksi osaksi positiivinen kokemus koulusta. Jotkut kouluaineet saattoivat tuntua osalle lapsista vaikeilta tai tylsiltä. Yksi lapsista kertoi, että kokeet ja koetilanteet jännittivät. Yksi heistä mainitsi jatkuvan metelin koulussa tuntuvan raskaalta. Koulupäivän jälkeen lapset tekivät läksyjä, lepäsivät ja söivät. Lapset sanoivat, että heillä jäi päivisin tarpeeksi aikaa myös leikkimiselle ja ulkoilulle.

“(Koulu) ihan kivaa, mutta välillä vähän raskasta tai tylsää.”

“No joskus mä jännitän kokeita.”

Kaikki lapset osallistuivat kotitöiden tekoon ja he pitivät vanhempien auttamista tärkeänä. Lapset auttoivat vanhempiaan kotitöiden lisäksi hoitamalla pienempiä sisaruksiaan. Yksi lapsista oli sitä mieltä, että kotitöiden tekeminen opettaa tärkeitä taitoja. Yksi haastateltavista mainitsi puolestaan, ettei aina jaksaisi tehdä kotitöitä. Osaa lapsista palkittiin kotitöiden tekemisestä, mikä motivoi heitä ja lapset pitivät järjestelyä hyvänä.

“Joo mä tykkään aika paljon leikata nurmee ja kastella kukkia.

Mä tykkään kolata (lumi)kasoja ja sit hyppiä niihin.”

“Ne on kivoja sillon, ku niitä on päässy tekemään, mut se alottaminen ei oo aina niin kivaa. Pitäs lopettaa joku muu homma.”

“Sit isona osaa ja ainahan oppii ja tulee sit nopeemmaks.”

6 EETTISYYS

Kuten muissakin tutkimuksissa, myös lapsitutkimuksessa pätevät tutkimuksen yleiset eettiset periaatteet. Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa nämä eettiset periaatteet on luotu tutkijan avuksi turvaamaan tutkimuksen kohteena olevia ihmisiä. Näitä eettisiä periaatteita ovat itsemääräämisoikeus ja vapaaehtoisuus, riittävä tiedon saanti ja ymmärrys omista oikeuksista, mahdollisuus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä tahansa vaiheessa, riittävä tiedon saaminen tutkimuksen tavoitteista, henkilötietojen käsittelystä ja käytännön toteutuksesta sekä anonymiteetin varmistaminen. Lisäksi tutkijan tulee huolehtia, että hän toteuttaa tutkimusta rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti, reflektoiden tekemisiään koko tutkimuksen tekemisen ajan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 7–9; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 150–156.) Eettisten periaatteiden lisäksi Suomessa tehdyissä tutkimuksissa myös perustuslain 1999/731, 6.–23. § mukaiset oikeudet kuuluvat kaikille. Näistä esimerkiksi oikeus sananvapauteen ja yksityisyyteen ovat tärkeitä huomioida tutkimuksia tehtäessä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 7.)

Lapsen oman suostumuksen lisäksi tutkimukseen osallistumisesta on aina sovittava myös lapsen vanhemman kanssa niin tutkimuseettisten, kuin myös lainsäädännöllisten syiden takia. Vanhemmilla saattaa olla erilaisia odotuksia tai toiveita tutkimuksen ja tiedonsaannin suhteen, mutta yleensä tällaiset luottamuksellisuutta ja tiedonsaantia koskevat kysymykset saadaan ratkaistua hyvällä tiedottamisella ja sopimuksilla. Vanhempien tai muiden ulkopuolisten uteliaisuus lapsen antamia vastauksia kohtaan ei koskaan voi olla perusteena luottamuksellisen haastattelutilanteen rikkomiselle. Tutkijan on varmistettava, että myös lapselle on kerrottu riittävästi tutkimuksesta ja haastattelusta. (Alasuutari, 2005, s.147; Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 9–10; Korhonen, 2004, s. 37; Raittila ym., 2017, s. 327.) Jotta lapset voisivat päättää osallistumisestaan tutkimukseen, on tutkijan kerrottava lapselle etukäteen selkeästi ja ymmärrettävästi tutkimuksen tavoitteesta, haastattelusta ja aikatauluista. Lapselle on tärkeä kertoa tutkijan roolista, sekä siitä, mitä tutkimus ja siihen osallistuminen lapselta vaatii. (Raittila ym., 2017, s. 316–317.)

Varmistimme sekä lapsilta että lasten vanhemmilta suostumukset tutkimukseen osallistumisesta. Lähetimme vanhemmille sähköpostitse saatekirjeet (Liite 1.), joista selvisi, keitä olemme, mitä tulemme tutkimaan, tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus, sekä opinnäytetyön valmistumisajankohta ja julkaisupaikka. Lisäksi kerroimme haastattelujen kulusta, KESY-korttien käytöstä, haastattelujen nauhoittamisesta, osallistumisen vapaaehtoisuudesta, anonymiteetistä sekä lapsen oikeuksista. Kävimme samat asiat läpi lasten kanssa vielä ennen haastattelujen aloitusta ja varmistimme lapsilta, että he halusivat osallistua haastatteluun. Samalla korostimme lapsille sitä, että olemme kiinnostuneita nimenomaan heidän mielipiteistään ja ajatuksistaan.

Koko haastattelun ajan on seurattava lapsen viestejä herkästi, ja arvioitava lapsen jaksamista ja halukkuutta osallistumiseen. Haastattelu on keskeytettävä välittömästi, mikäli lapsi niin ilmoittaa tai se on luettavissa lapsen käyttäytymisestä ja viesteistä. (Raittila ym., 2017, s. 316; Turtiainen, 2001, s. 54.) Tutkittaessa lapsia tärkeintä on varmistaa, ettei tutkimus vahingoita heitä millään tavalla (Korhonen, 2004, s. 36). Haastattelujen aikana huomioimme koko ajan lasten kehonkieltä, eleitä ja jaksamista mukauttaen toimintamme sen mukaisesti. Tarpeen mukaan ehdotimme lapsille KESY-kortteja tueksi, tai puolestaan jätimme kortit sivuun, jos vaikutti, ettei lapsi jaksanut käyttää kortteja. Esitettyjen kysymysten määrä jäi erilaiseksi jokaisen lapsen kohdalla, riippuen lapsen vastauksista, jaksamisesta, tai kiinnostuksesta kysymyksiä kohtaan. Mikäli oli havaittavissa, että lapsi ei ollut halukas vastaamaan johonkin kysymykseen, siirryimme seuraavaan.

Aineiston käsittelyn ja raportoinnin kaikissa eri vaiheissa on varmistettava lapsen anonymiteetti. Lapselle on tehtävä selväksi, että haastattelutallenne jää vain tutkijan käyttöön, eivätkä hänen kertomuksensa tule muiden tietoon sellaisenaan, eikä hänen nimeään tulla julkaisemaan missään yhteydessä. (Raittila ym., 2017, s. 321; Korhonen, 2004, s. 37.) Kerroimme lapsille, ettei heitä tai heidän perheenjäseniään voida tunnistaa heidän antamistaan vastauksista. Kerroimme, että haastattelu tallenteen kuulevat vain haastattelijat ja tallenteet tullaan hävittämään heti haastattelujen purkamisen jälkeen. Koska haastateltavia oli niin vähän,

emme kerro haastateltavista nimiä tai muita tarkempia tietoja anonymiteetin varmistamiseksi.

Lapsen ja aikuisen välinen epätasa-arvo on itsestäänselvyys erilaisissa käytännöissämme yhteiskunnassa, ja se on läsnä myös haastattelutilanteissa. Lapsen elämään ja arkeen kuuluu olennaisena osana aikuisen kontrolli ja valta. Aikuisten tehtävänä on kasvattaa ja huolehtia lapsista, minkä vuoksi he ovat valta-asemassa suhteessa lapseen. Tämä valtaero voidaan nähdä joko myönteisenä tai kielteisenä asiana tutkimushaastattelun kannalta. Se mahdollistaa aikuiselle oikeuden esittää lapselle erilaisia kysymyksiä sekä odottaa niihin rehellisiä vastauksia, ja yleensä lapset pyrkivätkin vastaamaan heille esitettyihin kysymyksiin. Toisaalta aikuisen valta-asema voi vaikuttaa negatiivisesti tutkimukseen esimerkiksi estämällä lapsen äänen kuulemisen, jos lapsi vastaa kysymyksiin sen mukaisesti, mitä hän olettaa haastattelijan haluavan kuulla. Tätä valtaeroa ei voida häivyttää tutkimuksesta, mutta sitä voi ja pitääkin pyrkiä kaventamaan kohtamalla lapsi mahdollisimman tasavertaisesti. On hyvä korostaa haastattelun luotamuksellisuutta ja haastattelijan roolia luotettavana henkilönä, joka on aidosti kiinnostunut lapsen kokemuksista. (Alasuutari, 2005, s. 152–153; Strandell, 2010, s. 102; Korhonen, 2004, s. 36.)

Jotta haastattelun kautta olisi mahdollista tavoittaa lapsen omaa ääntä ja hänen antamiensa merkityksiä, tulisi haastattelussa toimia lapsen kielellä ja ottaa huomioon lapsen kehitystaso (Alasuutari, 2005, s. 154–162). Haastattelukysymyksiä laadittaessa on hyvä huomioida se, että lapset ymmärtävät asiat yleensä hyvin konkreettisesti ja heidän sanavarastonsa on pienempi kuin aikuisten, minkä vuoksi he saattavat tulkita kysymykset eri tavalla kuin aikuiset. Kysymykset, jotka liittyvät lapsen omaan elämään ja joihin hän saa vastata haluamallaan tavalla, ovat lapsesta kiinnostavia ja auttavat häntä keskittymään haastattelutilanteessa. (Korhonen, 2004, s. 32–34.) Muodostimme haastattelukysymykset (Liite 2.) tutkimuskysymysten pohjalta mahdollisimman konkreettisiksi ja lapsen arkeen liittyviksi. Teimme kysymyksistä mahdollisimman avoimia, jotta lapsen omalle vastaukselle jäisi tilaa. Haastattelujen aikana varmistimme lapsilta, olimmeko ymmärtäneet heidän vastauksensa oikein. Jos lapsi ei ymmärtänyt jotakin

kysymyksistämme, pyrimme selittämään sen hänelle, jotta hän pystyisi vastaamaan siihen.

7 LUOTETTAVUUS

Kaikkia tutkimuksia tehdessä tulee tarkastella ja keskittyä myös tutkimuksen luotettavuuteen. Laadullista tutkimuksessa tutkijan tulisikin pyrkiä olemaan luotettava ja puolueeton eli esimerkiksi haastateltaessa tulisi unohtaa omat ennakkokäsitykset ja odotukset, ja kuunnella haastateltavan vastaukset hänen näkökulmansa kautta. Määrällisiä tutkimuksia tarkastellaan usein validiteetin kautta ja myös laadullisessa tutkimuksessa voidaan tarkastella tutkimuksen luotettavuutta tästä näkökulmasta. Validiteetilla tarkoitetaan, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä ennalta on luvattu. Jotta tutkimuksen validiteettisuus onnistuisi, tulee tutkijan pitää mielessään koko tutkimuksen ajan tutkimuksen kohde ja tarkoitus, oma sitoutuneisuus tutkimuksen tekoon, aineiston keruutapa ja haastateltavien soveltuvuus, tutkijan ja haastateltavan välinen suhde, aineiston analyysitapa, kriittisyys omiin tulkintoihin sekä se, kuinka tutkimuksen raportti koostetaan. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 158–172; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.)

Kun haastateltavana on lapsia, tulee tutkijan kiinnittää erityistä huomiota haastattelukysymyksiin. Lapsia on usein helppo johdatella kysymysten sanavalinnoilla, jolloin tutkimuksen luotettavuus kärsii. Joskus lapset saattavat myös vastata niin, kuin he kuvittelevat tutkijan haluavan heidän vastaavan. Tämän vuoksi tutkijan olisi hyvä muistuttaa lapsia siitä, ettei kysymyksiin ole oikeita tai väärinä vastauksia. Joskus lasten vastaukset voivat myös olla niin monimuotoisia, että tutkijan täytyy etsimällä etsiä vastausta esitettyyn kysymykseen. Lasten vastauksia tulkitessa onkin hyvä muistaa, että tutkijan tulkinnat ovat hänen tulkintojaan, ja joku toinen olisi voinut tulkita vastauksia eri tavalla. Tästä syystä omat tulkinnat tuleekin pystyä perustelemaan. Tulkintoja tehdessä tulisi muistaa, että

haastattelutilanne, ajankohta, kulttuuri ja moni muu asia, voi vaikuttaa lapsen antamiin vastauksiin. (Korhonen, 2004, s. 38–41.)

KESY-kortit olivat haastattelussa hyvänä tukena lapsille ja ne auttoivat ylläpitämään lasten kiinnostusta haastattelua kohtaan. Toisaalta ne saattoivat myös johdatella lasta vastaamaan tietyllä tavalla antamalla valmiita vastausvaihtoehtoja. Mielestämme KESY-kortit kuitenkin lisäsivät tutkimuksen luotettavuutta, sillä niiden avulla lapsi pystyi osoittamaan mielipiteensä silloinkin, kun hän ei osannut sitä sanallisesti kertoa. Aineistoa litteroidessa huomasimme, että osa haastattelujen aikana tekemistämme tarkentavista kysymyksistä olivat liian johdattelevia. Pidämme tutkimuksemme tuloksia kuitenkin luotettavina, sillä muodostimme haastattelukysymyksemme avoimiksi ja lapsille ymmärrettäviksi. Korostimme lapsille, että olimme kiinnostuneita heidän kokemuksistaan ja rohkaisimme heitä kertomaan heidän ajatuksiaan. Saimme lapsilta konkreettisia ja suoria vastauksia kysymyksiimme, jotka näkyvät saamissamme tuloksissa. Pidimme koko tutkimuksen ajan mielessämme sekä tutkimustehtävän että tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteet, jolla varmistimme tutkimuksen validiteetin. Työskentelimme huolellisesti jokaisessa opinnäytetyön vaiheessa ja pyrimme välttämään tulkintojen tekemistä omien ennako-oletuksiemme pohjalta. Hyödynsimme tutkimuksesamme monipuolisesti useita erilaisia kotimaisia ja kansainvälisiä luotettavia lähteitä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuksemme tulokset lasten hyvinvointiin vaikuttavista asioista ovat linjassa aiempien tutkimusten kanssa. Tärkeintä lasten hyvinvoinnille on turvallinen arki, joka muodostuu perheestä, kodista, kavereista, mielekkästä vapaa-ajan tekemisestä, harrastuksista, koulusta sekä säännöllisistä rytmeistä ja rutiineista. Lasten hyvinvoinnin kannalta oleellimmat asiat ovat hyvin konkreettisia ja

arkisia ja niihin vaikuttavat merkittävästi lapsen vanhemmat ja muut hänen elämässään olevat aikuiset.

Tutkimuksemme tulosten perusteella Lapsirikas-toiminta on vaikuttavaa myös lasten näkökulmasta. Lasten elämässä Lapsirikas-toiminta näyttäytyy konkreettisesti mukavana yhdessä tekemisenä työntekijän kanssa ja vanhempien auttamisena kodin askareissa. Työntekijät auttavat ylläpitämään perheen rytmejä ja rutiineja tukien näin lapsen turvallista ja säännöllistä arkea. Lapsirikas-toiminta tukee lasten hyvinvointia tarjoamalla lasten arkeen mielekästä tekemistä yhdessä turvallisen aikuisen kanssa. Lasten kanssa mietitään yhdessä, mitä käynneillä tehdään, mikä lisää lasten osallisuutta heidän omassa arjessaan. Lapset saavat käyntien ajan työntekijältä kiireetöntä aikaa ja läsnäoloa, mikä on tärkeää lasten hyvinvoinnin kannalta.

Aiempien tutkimusten perusteella lasten hyvinvointia voidaan lisätä parhaiten tukemalla heidän vanhempiaan. Lapsuuden varhaiset vuodet vaikuttavat merkittävästi lapsen myöhempään elämään, minkä vuoksi on äärimmäisen tärkeää, että vanhemmat saavat riittävästi tukea vanhemmuuteen ja tarvitsemaansa apua arkeen jo varhaisessa vaiheessa. Lapsirikas-toiminta lisäsi aiempien kyselyjen mukaan vanhempien arjessa jaksamista ja hyvinvointia, mikä vaikuttaa siten suoraan myös lasten hyvinvointiin positiivisesti. Etenkin perheissä, joissa ei ole iso-vanhempia tai muuta tukiverkostoa auttamassa, Lapsirikas-toiminnan tarjoama apu voi olla perheelle korvaamatonta. Vanhempia tukemalla lisätään heidän voimavarojaan turvallisen arjen ylläpitämiseen sekä aitoon läsnäoloon ja vuorovaikutukseen lasten kanssa, mikä on olennaista lasten hyvinvoinnin kannalta.

Haastatteleamalla lapsia lisäsimme heidän osallisuuttaan ja toimijuuttaan, mikä aiempaan teoretietoon pohjaten lisää lasten hyvinvointia, vahvistaa heidän itsetuntoaan sekä saa lapsen tuntemaan itsensä arvokkaaksi. Kohtasimme lapset tasavertaisina yksilöinä ja osoitimme heille arvostusta tiedontuottajina. Lapset saivat mahdollisuuden kertoa vapaasti omasta elämästään ja tärkeinä pitämistään asioista. Halusimme lasten saavan kokemuksen kuulluksi tulemisesta olemalla aidosti kiinnostuneita heidän ajatuksistaan ja kokemuksistaan.

Koska haastateltavia lapsia oli vain viisi, ei tutkimuksen tuloksista voida tehdä yleistyksiä. Tulokset syntyivät yksittäisten lasten mielipiteistä ja kokemuksista. Käytimme haastattelujen tukena KESY-kortteja ja kysyimme lasten mielipiteitä niistä. Lapset pitivät KESY-korteista ja heidän mielestään ne helpottivat joihinkin kysymyksiin vastaamista. Mielestämme korttien tuoma toiminnallisuus auttoi lapsia keskittymään ja teki haastattelutilanteen kiinnostavammaksi heille. Kortit auttoivat lapsia sanoittamaan heidän ajatuksiaan ja tunteitaan. KESY-kortit toimivat varmasti hyvin koulumaailmassa, jonne ne on alun perin suunniteltu, mutta tutkimuksemme aiheeseen kaikki kortit eivät olleet sopivia. Jouduimme tekemään kortteja reilusti lisää sekä jättämään monia valmiita kortteja pois. Menetelmänä ja ideana KESY-kortit sopivat hyvin lasten haastatteluihin. Voimme suositella KESY-kortteja lasten kanssa työskentelyyn ja lapsilähtöisen kommunikaation tueksi.

Tutkimuksemme on onnistunut, sillä pääsimme tutkimukselle asetettuihin tavoitteisiin ja saimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Lisäsimme lasten osallisuutta ja saimme tuotua lasten ääntä kuuluviin. Lapsia haastatteleamalla saimme tärkeää tietoa Lapsirikas-toiminnan vaikuttavuudesta sekä lasten hyvinvoinnista lasten näkökulmasta. Kannustamme siihen, että tulevaisuudessa lasten mielipiteet ja ajatukset otettaisiin entistä enemmän huomioon palveluja kehitettäessä ja vaikuttavuutta mitattaessa.

Jatkossa Lapsirikas-toiminnan vaikuttavuutta arvioitaessa lasten näkökulma saataisiin helpommin ja säännöllisemmin selvitettyä kehittämällä lapsille soveltuva, lyhyt hyvinvointikysely, joka täytettäisiin heti ensimmäisillä käynneillä ja toisen kerran, kun käynnit perheessä ovat loppumassa. Lapsi voisi täyttää kyselyn itse tai yhdessä työntekijän kanssa. Vastauksia vertaamalla voitaisiin nähdä helposti, onko lapsen kokemassa hyvinvoinnissa tapahtunut muutoksia.

LÄHTEET

- Aarnos, E. (2010). Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittavalle tutkijalle* (s. 172–188) (3. uud. p.). PS-Kustannus.
- Alasuutari, M. (2005). Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.), *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (s. 145–162). Vastapaino.
- Aula, M. K. (2011). Lapsen paras aikuisen velvollisuutena. Teoksessa S. Nurmi, & K. Rantala (toim.), *Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus* (s. 24–38). LK-kirjat/Lasten Keskus Oy.
- Eskola, J., & Vastamäki, J. (2010). Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittavalle tutkijalle* (s. 26–44) (3. uud. p.). PS-Kustannus.
- Forsell, M., Kuoppala, T., & Säkkinen, S. (2020). *Lastensuojelu 2019. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140215/Tr28_20.pdf
- Forsell, M., Kuoppala, T., & Säkkinen, S. (2021). *Lastensuojelu 2020. Koronavuosi ei korostunut lastensuojelun tilastoissa – vaikutusten odotetaan näkyvän viiveellä*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142676/Lastensuojelu_2020.pdf
- Hakala, J., T. (2010). Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittavalle tutkijalle* (s. 12–25) (3. uud. p.). PS-Kustannus.
- Heino, L., & Miller, H. (2007). Kohti varhaista vastuunottoa. Teoksessa N. Remsu & M. Törrönen (toim.), *Varhainen vastuunotto* (s. 11–15). Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö.

- Helminen, J. (toim.) (2006). *Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa*. PS-Kustannus.
- Halme, N., & Perälä, M-L. (2014). Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa J. Lammi-Taskula, & S. Karvonen (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014* (s. 216–227). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2010). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2011). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Jansen Van Rensburg, M., S., & Jansen Van Rensburg D. (2020). *Child participation: Child contributor's reflections on their experiences*. African evaluation journal. <https://aejonline.org/index.php/aej/article/view/475/893>
- Kallio, T. (i.a.). Litterointi. Teoksessa J. Vuori, *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavilla 3.4.2021 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>
- Korhonen, P. (2004). Lasten haastattelu haasteena. Teoksessa J. Eskola, A. Koski-Jännes, E. Lamminluoto, A. Saaranen, M. Saastamoinen, & K. Valtanen (toim.), *Tutkimusmenetelmällisiä reflektioita* (s. 31–42). (2. p.). Kuopio University Press.
- Koskenvuo, K. (2010). Lapsuudentapahtumat, terveys ja elämäntyytyväisyys. Teoksessa U. Hämäläinen, & O. Kangas (toim.), *Perhepiirissä* (s. 294–318). Kelan tutkimusosasto.
- Kouvonen, P. (2011). Lasten osallistuminen ammatillisten perhekotien sääntelykäytäntönä. Teoksessa M. Satka, L. Alanen, T. Harrikari & E. Pekkarinen (toim.), *Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta* (s. 205–242). Vastapaino.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. (2010). *Lapsen hyvä arki*. Kirjapaja.
- Laine, T. (2015). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (4. uud. p.). PS-Kustannus.

- Lapsiasiavaltuutettu. (2014). *Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2014: Eriarvoistuva lapsuus: Lasten hyvinvointi kansallisten indikaattoreiden valossa*. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2014: 3.
- Lapsiasiavaltuutettu. (2020). *Lapsen etua etsimässä. Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2020*. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2020:1.
- Lapsirikas. (i.a.-a). *Lapsirikas-toiminta. Lapsirikkaiden perheiden toimiva arki*. Saatavilla 23.3.2022 <http://www.lapsirikas.fi/>
- Lapsirikas. (i.a.-b). *Lapsirikas-hankkeen tiedote: Lapsiperheet eivät saa riittävästi arjen tukea*. Saatavilla 2.4.2021 <http://www.lapsirikas.fi/lapsiperheet-eivat-saa-riittavasti-arjen-tukea/>
- Liukkonen, T., Seppänen, H., & Simola, T. (2019). *Lapsen ja perheen tukena* (1.p.). Sanoma Pro.
- L 731/1999. Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- McAuley C., Morgan, R., & Rose, W. (2010). Children's views on child well-being. Teoksessa C. McAuley & W. Rose (toim.), *Child well-being: Understanding children's lives* (s. 39–66). Jessica Kingsley publishers.
- Mäkelä, J. (2011). Osallisuuden merkitys lapsen ja nuoren kehitykselle. Teoksessa S. Nurmi, & K. Rantala (toim.), *Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus* (s. 13–23). LK-kirjat / Lasten Keskus Oy.
- Mäkelä, J. (2013). Ehkäisevät palvelut kunniaan. Teoksessa A. Hastrup, M. Hietanen-Peltola, J. Jahnukainen & M. Pelkonen (toim.), *Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden uudistaminen. Lasten Kaste-kehittämistyöstä pysyväksi toiminnaksi* (s. 19–22). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Määttä, P., & Rantala, A. (2016). *Tavallisen erityinen lapsi. Onnistuneen yhteistyön arvoitusta ratkaisemassa* (2. p.). PS-Kustannus.
- Nieminen, L. (2010). Lasten ja nuorten tutkimus: Oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa H. Lagström, T. Pösö, N. Rutanen, & K. Vehkalahti (toim.), *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka* (s. 25–42). Nuorisotutkimusverkosto.
- Paananen, R., & Gissler, M. (2014). Hyvinvointi ulottuu sukupolvien yli. Teoksessa J. Lammi-Taskula, & S. Karvonen (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014* (s. 208–215). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

- Perälä, M-L., Salonen, A., Halme N., & Nykänen S. (2011). *Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulmia*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Poikolainen, J. (2014). *Lasten positiivisen hyvinvoinnin tutkimus – metodologisia huomioita*. Nuorisotutkimus. <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2014/2/lastenpo.pdf>
- Raittila, R., Vuorisalo M., & Rutanen, N. (2017). Lasten haastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander, & J. Ruusuvoori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja* (s. 312–335). Vastapaino.
- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. [verkkojulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. Saatavilla 3.4.2021 <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>
- Strandell, H. (2010). Etnografinen kenttätyö: lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa H. Lagström, T. Pösö, N. Rutanen, & K. Vehkalahti (toim.), *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka* (s. 92–112). Nuorisotutkimusverkosto.
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-a). *Perhekerhossa tehdään yhdessä*. Saatavilla 23.3.2022 <https://evl.fi/osallistu/antia-arkeen/perhekerhot>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-b). *Varhaiskasvatus*. Saatavilla 23.3.2022 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/varhaiskasvatus>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-c). *Kirkon perheneuvonta auttaa maksutta*. Saatavilla 23.3.2022 <https://evl.fi/apua-ja-tukea/ihmissuhteet/kirkon-perheneuvonta-auttaa-maksutta>
- Suomen YK-liitto. (i.a.). *Lasten oikeudet*. Saatavilla 19.4.2021 <https://www.yk-liitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/lasten-oikeudet>
- Tamariki, O. (2019). *What makes a good life? Children and young people's views on wellbeing*. Office of the children's commissioner. <https://www.occ.org.nz/assets/Uploads/What-makes-a-good-life-report-OCC-OT-2019-WEB2.pdf>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (uudistettu laitos). Tammi.
- Turtiainen, P. (2001). *Miten kuulla lasta? Esimerkkinä päiväkotilasten ja koulu-
laisten haastattelut*. Helsingin kaupungin tietokeskus.

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (3/2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Saatavilla 11.4.2021 https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Tuukkanen, T. (toim.) (2018). *Lapsibarometri 2018. Lasten kokemustiedon keräämisen metodologisia kysymyksiä*. Lapsiasia. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163038/Lapsibarometri2018.pdf>
- Tuukkanen, T. (toim.) (2020). *Lapsibarometri 2020. "Unta, ruokaa, leikkejä, rakkautta ja karamelliä, juomaa" - hyvä elämä 6-vuotiaiden kokemana*. Lapsiasiavaltuutettu. <https://lapsiasia.fi/documents/25250457/39303646/Lapsibarometri+2020.pdf/>
- Unicef. (i.a.). *Mikä on lapsen oikeuksien sopimus?* Saatavilla 19.4.2021 <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>
- Unicef office of research. (2013). *Child well-being in rich countries. A comparative overview*. Unicef. https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc11_eng.pdf
- Valtonen, M. (2016). Lapsilähtöisiä kehittäjiä ja diakonisesti suuntautuneita sosiaalipedagogeja. Kirkon varhaiskasvatuksen ohjaajaksi opiskelevien ammatillisen identiteetin rakentuminen. Teoksessa M. Valtonen, & P. Sutinen (toim.), *Varhaiskasvatus ja perhetoiminta seurakunnissa* (s. 23–56). (Diak Työelämä 6). Diakonia-ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116389/Diak_Työelämä_978-952-493-270-7.pdf
- Valtonen, M., & Sutinen, P. (2016). Kirkon varhaiskasvatuksen ja perhetyön toimintakentät ja mahdollisuudet. Teoksessa M. Valtonen, & P. Sutinen (toim.), *Varhaiskasvatus ja perhetoiminta seurakunnissa* (s. 15–20). (Diak Työelämä 6). Diakonia-ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116389/Diak_Työelämä_978-952-493-270-7.pdf

Vanhempainliitto, (i.a.). *Tietoa liitosta*. Saatavilla 11.4.2021 <https://vanhempainliitto.fi/tietoa-liitosta/>

Vuori, J. (i.a.). *Laadullinen sisällönanalyysi*. Tietoarkisto. Saatavilla 24.3.2022 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallanalyysi/>

Y 60/1991. Yleissopimus lasten oikeuksista 1991/60. https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Liite 1. Saatekirje

LASTEN KOKEMUKSIA LAPSIRIKAS-TOIMINNASTA JA HYVINVOINNISTA

Hei! Olemme kaksi sosionomi-diakoni opiskelijaa Oulun Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme yhteistyössä Auta lasta ry:n hallinnoiman Lapsirikas-toiminnan kanssa. Tutkimme lasten kokemuksia Lapsirikas-toiminnasta ja selvitämme, mitkä asiat vaikuttavat heidän hyvinvointiinsa. Tarkoituksenamme on selvittää toiminnan vaikuttavuutta ja lisätä tietoa lasten hyvinvoinnista heidän näkökulmansa kautta. Haluamme samalla vahvistaa lasten osallisuutta sekä toimijuutta. Tulosten pohjalta toimintaa on mahdollista kehittää.

Tutkimustamme varten haastattelemme lapsia, joiden perheet ovat saaneet apua Lapsirikas-toiminnasta. Perheen toiveiden mukaan haastattelut tullaan toteuttamaan joko perheiden kotona tai Auta lasta ry:n toimitiloissa. Haastattelut toteutetaan teemahaastatteluna, jonka teemat käsittelevät lapsen arkea, hyvinvointia sekä Lapsirikas-toimintaa. Haastattelussa käytetään lapsilähtöisiä KESY-kortteja, jotka tukevat vuorovaikusta. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja se toteutetaan lapsen ehdoilla. Haastattelut nauhoitetaan ja nauhoitteet tullaan hävittämään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Vastauksia käsitellään nimettömästi ja luottamuksella, eikä niistä pystytä tunnistamaan lasta tai perhettä. Lapsen suostumus varmistetaan haastattelun alussa ja hänellä on mahdollisuus keskeyttää tai kieltää vastausten käyttö missä tahansa vaiheessa.

Opinnäytetyö tulee valmistumaan keväällä 2022 ja se julkaistaan osoitteessa www.theseus.fi.

Ystävällisin terveisin

Anna-Kaisa Häkkinen ja Mirva Karhu

Tarvittaessa voitte olla meihin yhteydessä puhelimitse tai sähköpostitse

Liite 2. Haastattelukysymykset

Teema 1 Lapsen arki

Minkä ikäinen sinä olet?

Keitä sinun perheeseesi kuuluu?

- Mitä teette yhdessä perheen kanssa?
- Mitä haluaisit, että tekisitte?
- Onko teillä sopivasti yhteistä aikaa?
- Onko perheessä joku, jonka kanssa haluaisit viettää enemmän aikaa?
- Mitä ajattelet perheestäsi?

Kerro sinun tavallisesta päivästäsi

- Montako kertaa syöt päivässä? (Onko se sopivasti sinusta?)
- mihin aikaan menet nukkumaan? (Onko se hyvä aika)
- nukutko riittävästi/oletko väsynyt vai pirteä herätessäsi/päivän aikana?
- Ulkoiletko päivittäin? Onko se sinusta riittävästi?
- Leikitkö?
- Kerkeätkö leikkimään tarpeeksi päivän aikana?
- Mitä kotitöitä teillä tehdään?
- Kuka teillä tekee kotityöt?
- Osallistutko kotitöiden tekoon?
- Koetko, että kotityöt tulee tehtyä?
- Onko kotitöiden tekoon tarpeeksi aikaa?

Mikä kotona on mukavaa? Mikä ei?

Teema 2 hyvinvointi

Ketkä ovat sinulle tärkeitä?

Kenen/keiden kanssa vietät aikaa?

Mitkä asiat ovat sinulle tärkeitä?

Mikä tekee sinut iloiseksi/Mitkä asiat saavat hyvälle tuulelle?

Mikä tekee surulliseksi/Mikä saa sinut huonolle tuulelle?

Mitkä asiat saavat sinut voimaan hyvin? Mitkä huonosti?

Mitkä asiat sinua huolestuttavat?

Mitä ajattelet koulusta/esikoulusta?

Miten sinulla menee koulussa/päiväkodissa?

Onko sinulla kavereita?

- Mitä teet kavereiden kanssa?
- Mitä ajattelet kavereista?

Mitä ajattelet kiusaamisesta?

- Onko sinua kiusattu? Kiusataanko sinua yhä?
- Oletko kertonut kenellekään aikuiselle kiusaamisesta? (Miksi et?)
- Miltä tuntuisi kertoa, aiotko kertoa?
- Kenelle kertoisit?

Oletko itse kiusannut toisia? (Miten/Miksi?)

Onko sinulla harrastuksia? Kuinka usein?

Mitä ajattelet harrastuksestasi?

Harrastatko liikuntaa? Kuinka usein?

Mitä ajattelet liikunnasta?

Millaisia haaveita/unelmia sinulla on?

Teema 3 Lapsirikas-toiminta

Teidän perheenne on saanut apua Lapsirikas-toiminnasta, oletko puhunut vanhempien kanssa siitä?

Onko sinulle kerrottu, mitä Lapsirikas-toiminta on? Mitä vanhemmat ovat kertooneet työntekijöistä, joita teillä käy?

Minkä takia sinun mielestäsi teillä käy työntekijöitä Lapsirikas-toiminnasta?

Kuinka usein teillä on käyty?

Käykö sama ihminen vai eri?

Mitä ajattelet siitä?

Onko käynneistä ollut apua?

Onko sinusta tärkeää, että joku käy auttamassa? (Miksi?)

Miten saamanne apu on vaikuttanut päiviisi/oloosi?

Minkälaista apua olette saanut sieltä? Mitä työntekijät ovat tehneet teillä?

Mitä mieltä olet saamastanne avusta?

Saako perheenne mielestäsi tarpeeksi apua?

Millaista apua toivoisit, että perheenne saisi? Voisiko apua tulla muihinkin asioihin? (Esim. jos apua saatu ulkoilutus ja ruuan laitto, mitä muuta?)

Haluaisitko, että jatkossakin joku kävisi teillä auttamassa?

Mitä ajattelet Lapsirikas-toiminnasta?

Lopuksi kysytään lapsen mielipiteitä Kesä-korteista ja haastattelusta. Haastattelun jälkeen lapset saavat pienen kiitoksen tutkimukseen osallistumisesta.